

SLOVENSKI vestnik

Letnik XIII.

Celovec, petek, 22. november 1968

Štev. 46 (1380)

Razvoj na Češkoslovaškem SE BO NADALJEVAL V „POJANUARSKI SMERI“

V začetku tega tedna je bila v Pragi objavljena resolucija plenuma vrhovnega vodstva KP Češkoslovaške, ki je prejšnji teden na svojem zasedanju razpravljalo o trenutnem položaju ter o potrebnih ukrepih za nadaljnji razvoj v državi. Okoli tega zasedanja so se v mednarodni javnosti spletle najrazličnejše domneve ter so mnogi pričakovali, da bo prišlo do bistvenih sprememb v partijskem in s tem tudi v državnem vodstvu. Tako potek zasedanja kakor tudi njegovi zaključki pa kažejo, da so „senzacije“ izostale.

Na podlagi objavljene resolucije so politični opazovalci mnenja, da je na zasedanju zmagal tako imenovani „januarski duh“, kajti ostalo je ohranjeno bistvo reform, ki so jih sprejeli od januarja pa do avgusta, ko je prišlo do vojaške intervencije sil varšavskega pakta. Tudi pričakovanja tistih, ki so napovedovali, da bodo iz partijskega

vodstva odstranili številne progresivne elemente in okrepili konservativno krilo, se niso uresničila; v novo formirani izvršni komite so bili izvoljeni predstavniki, ki uživajo zaupanje ljudstva.

Kot izredno pomembno za nadaljnje delo je bilo poudarjeno dosledno izpolnjevanje bratislavske

deklaracije in moskovskega sporazuma. Glavne naloge so:

■ krepitev idejne in akcijske enotnosti partije, razvoj demokracije v partiji in demokr. socializma.

■ razvoj socialistične demokracije in krepitev vodilne vloge partije na vseh družbenih področjih;

■ glede ekonomskih problemov v državi je rečeno, da bodo nadaljevali s temeljnimi oblikami gospodarske reforme.

V delu resolucije, ki govori o zunanji politiki, je podčrtana potreba po vsestranskem sodelovanju in usklajevanju politike s Sovjetsko zvezo in drugimi socialističnimi državami, kajti „za nas — pravi resolucija — ni nikdar obstajala drugačna alternativa kot pripadnost socialističnemu sistemu“. Ob koncu poudarja resolucija, da CK KP Češkoslovaške popolnoma vztraja pri osnovnem poslanstvu januarskega plenuma in svojih kasnejših sklepov in meni, da se je treba nujno vrniti na lastni akcijski program, preveriti njegovo uresničevanje in obdelati ukrepe, ki izvirajo iz te resolucije, okrog katere se morajo zbrati vse zdrave sile. Partija ima dovolj moči in možnosti za nadaljnjo gradnjo socializma v državi, poudarja centralni komite in nakazuje kot prvo nalogo združitev vse partije na pozitivnih temeljih pojanuarske politike.

Boljši izgledi za Vietnam?

Ko je ameriški predsednik Johnson tik pred letošnjimi predsedniškimi volitvami v Ameriki zapovedal ustavitve bombardiranja Severnega Vietnama, je s tem odprl tudi pot za mirovna pogajanja. Od takrat se namreč v Parizu poleg severnovietnamske in ameriške delegacije nahaja tudi delegacija južnovietnamske osvobodilne fronte in vse tri čakajo, da bi se jim pridružila še delegacija saigonske vlade, kajti pravi mirovni razgovori naj bi potekali v krogu štirih neposredno zainteresiranih sil.

Toda — kakor že rečeno — v Parizu čakajo na delegacijo iz Saigona. Že takrat, ko je Johnson napravil odločilni korak po poti k pogajanjem, je bilo baje znano — vsaj tako zdaj nekateri očitajo Johnsonu — da se saigonska vlada noče pogajati z osvobodilno fronto. In res se je v zadnjih tednih pokazalo, da hočejo južnovietnamski generali kljubovati svojim gospodarjem v Washingtonu.

To zadržanje saigonskega marnetnega režima je močno omajalo tudi zaupanje v verodostojnost in iskrenost ameriških voditeljev. Mnogi zdaj pravijo, da je bil Johnson lahko popustljiv, ko pa je že takrat vedel, da mu po tej poti ne bo treba hoditi naprej, krivdo pa bo zvalil na Saigona. Očitno je ta položaj postal neprijeten tudi Washingtonu in tako se je v zadnjih časih zvrstilo že več bolj ali manj odločnih „poskusov“, da bi le tudi saigonsko vladno delegacijo spravili za pariško konferenčno mizo.

Iz zadnjih tozadevnih poročil je razvidno, da bo morda res uspelo

najti „način“, ki bi saigonski delegaciji omogočil sodelovanje na razgovorih v Parizu. Nekateri so celo mnenja, da bi se pogovori začeli že prihodnji teden, vendar v isti sapi dostavljajo, „če ne bo prišlo do nepričakovanih zapletov“.

Naj bo stanje trenutno tako ali drugačno, v nedogled se tudi Saigon ne bo mogel izmikati. Če ne kdo drugi, potem bo vlado generalov prisililo južnovietnamsko ljudstvo, ki je v dolgih letih krvave vojne žrtvovalo že dovolj in si danes ničesar ne želi tako iskreno kot življenje v miru in svobodi.

Štajerska in Hrvatska

utrjujeta medsebojno sodelovanje

Na povabilo predsednice izvršnega sveta SR Hrvatske Savke Dapčević-Kučar, ki je lani obiskala Štajersko, je bila prejšnji teden na uradnem obisku na Hrvatskem delegacija štajerske deželne vlade pod vodstvom deželnega glavarja Josefa Krainerja.

Ob tej priložnosti so bili v Zagrebu hrvatsko-štajerski razgovori, pri katerih so razpravljali o možnostih nadaljnje razširitve in utrditve sodelovanja med obema sosednima deželama.

V sporočilu, ki so ga objavil ob zaključku obiska, je izrecno pou-

darjeno, da je bilo na gospodarskem področju doseženih več pomembnih rezultatov in da so dane možnosti za njihovo nadaljnjo razširitev. Obe strani sta izrazili željo po razširitvi blagovne menjave, poglobitvi sodelovanja na področju kmetijstva, turističnega prometa in kulture, kakor še posebej po nadaljnjem negovanju prijateljskih stikov med mesti in občani Štajerske in Hrvatske.

Štajerski deželni glavar Josef Krainer je ob tej priložnosti povabil predsednico izvršnega sveta SR Hrvatske Savko Dapčević-Kučar na obisk na Štajersko.

Etnične skupine so dragocen činitelj

V Rimu je pred kratkim potekalo 15. redno zasedanje jugoslovansko-italijanskega mešanega odbora, ki je bil ustanovljen na podlagi posebnega statuta londonske spomenice ter ima nalogo, da proučuje položaj in probleme slovenske manjšine v Italiji oziroma italijanske manjšine v Jugoslaviji ter posreduje vladam obeh držav ustrezne predloge za reševanje odprtih manjšinskih vprašanj.

Tokrat se je odbor posebno temeljito bavil z vprašanji šolstva. Ugotovljen je bil stvaren napredek, vendar pa sta obe strani hkrati naglasili, da tudi na tem področju še obstajajo nerešeni problemi. Načelno je bilo na podlagi dosedanjih izkušenj ugotovljeno, da dobra manjšinska šola ne deluje v smeri etnične izolacije, ampak nasprotno prispeva k aktivnemu vključevanju pripadnikov etnične skupine v življenje, ki jih obdaja. Konkretno pa je jugoslovanska delegacija izrazila pričakovanje, da bo do začetka prihodnjega šolskega leta v Trstu odprta slovenska srednja šola industrijske smeri, medtem ko je italijanska delegacija izrazila podobno pričakovanje glede italijanske srednje šole v Bujah.

Mešani odbor se je bavil tudi z vprašanji kulturne izmenjave ter ugotovil, da je taka izmenjava prispevala k povezovanju etničnih skupin s kulturo matične dežele; zato bo v bodoče program kulturne izmenjave še bolj obsežen in bogatejši. Nadalje je iz poročila o zasedanju razvidno, da je mešani odbor obravnaval tudi vprašanja, ki so povezana s svobodno rabo jezika, s pravično zastopanostjo etničnih skupin v javnih ustanovah in z delovanjem njihovih organizacij, pa še razna druga vprašanja, ki izvirajo iz londonskega sporazuma.

Zasedanje mešanega jugoslovansko-italijanskega odbora je tudi tokrat potekalo — kakor sta naglasili obe delegaciji — v ozračju pristranskega sodelovanja, ki ustreza splošnim prijateljskim odnosom med sosednima državama. „To sodelovanje pa čedalje bolj navdihuje spoznanje, da so etnične skupine (torej narodne manjšine), če je njihov problem pravilno pojmovan, lahko samo pozitiven in dragocen činitelj v prijateljskem srečavanju dveh narodov in dveh držav.“

50-LETNICA SMRTI IVANA CANKARJA

Na povabilo Slovenske prosvetne zveze v Celovcu bo ansambel SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA IZ MARIBORA gostoval na Koroškem s Cankarjevimi recitalom

Pozdravljena, dolina šentflorjanska

Predstave bodo:

- v soboto 23. novembra ob 20. uri v srednji dvorani Doma glasbe v Celovcu;
- v nedeljo 24. novembra ob 14.30 uri v farni dvorani v Škocijanu in ob 20. uri pri Schwarzlu v Pliberku.

Vsi prisrčno vabljeni na prireditve, s katerimi se bomo tudi koroški Slovenci vključili v praznovanje letošnje 50-letnice smrti velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja.

Slovenska prosvetna zveza

»Pozdravljena, dolina šentflorjanska«

Delo, s katerim bo gostovalo na Koroškem Slovensko narodno gledališče iz Maribora, je dramski recital iz 36 Cankarjevih proznih besedil, bodisi črtic, novel, povesti ali govorov in političnih spisov. Prireditelj Janko Čar je združil v tej komorni postaviti vse tisto, za kar meni, da je živo in aktualno za današnjega človeka in za današnji čas, in kar je vznemirjalo ustvarjalno misel Ivana Cankarja že pred več kot 50 leti.

Ta živa Cankarjeva beseda govori neposredno današnjemu človeku in ga sili, da razmisli o svoji lastni podobi, kajti le on sam more odgovoriti na vprašanje, ki mu ga avtor zastavlja: Šentflorjanci — da ali ne? Kako daleč smo danes, potem ko so nam — ne nazadnje — tisti, ki smo jim tolikokrat očitali in zamerjali njihov pot in delo, utrli pot k samim sebi in v svet? Tak neposreden stik s Cankarjevo mislijo preko medija gledališke igre nam more tudi glede na naš odnos do Cankarja razkriti nekatere na videz osupljive resnice.

Kakorkoli smo že Cankarja uprizarjali — in to ni bilo malokrat — in kakorkoli smo se nanj sklicevali, kaže, da smo ga mnogokrat klicali za pričo našim takim in drugačnim razmišljanjem, da smo ga pre mnogokrat „uglasili na naš ton“, sicer pa smo ga prepevali in se opajali nad muziko njegove besede. „Šentflorjanci“ in „blapci“ in kar jih je še teh ostrih sinonimov za vsebino našega vsakdana, so se nam kar nenadoma odeli v častljivo patino zgodovinskih resnic, ki — hvalabogu — veljajo za naše dede, mi pa smo se tudi s Cankarjevimi imenom otesili te svoje preteklosti, avtorja rehabilitirali in se mu oddolžili za vse prestano. In nehote smo ga vkovali med zaprašene idole naših „vodnikov in prerokov“, sami pa se samozadovoljno opajamo ob misli, kako smo kot njegovi zvesti učenci opravili svojo državljsko dolžnost.

V recitalu „Pozdravljena, dolina šentflorjanska“ stopa Cankarjeva misel pred nas, prav pred današnjega človeka in noče biti prav nič zgodovinsko obarvana. In tudi noče biti samo konkretno Cankarjeva, temveč taka, kakor je Cankar pojmoval samo umetnost: le-ta mu je namreč sinonim za resnico. Zato bo prek recitala spregovorila tista resnica, ki neprestano vznemirja, odpira in ne zaodvoljuje. Tako srečanje s Cankarjevo besedo more biti samo pogoj, priprava, vzpodbuda za intimen pogovor gledalca s samim seboj, potem ko ta beseda že zdavnaj ni več konkretno prisotna na odrskih deskah.

Kompozicija recitala je dramaturško enovita in obsega samo Cankarjevo besedilo brez veznih dodatkov prireditelja. Uvaja ga uvodni akord s Cankarjevimi credom v neminljivo moč umetniške resnice, nato pa spregovori o slovenstvu in njegovem mestu v svetu. V treh zaporednih sklopih se za tem loteva vprašanj, ki zadevajo konkretni slovenski svet v njegovih notranjih antagonizmah. Na prvem mestu spregovori o odnosu med posameznikom in družbo: o klečeplaštvu, ponižnosti, o zmagi močnejšega nad šibkejšim, o vrednotah prepričanja, posebej o učinkoviti uporabni vrednosti dvojnega prepričanja, o tem, kako v svetu uspejo le tisti, ki se umejo podrediti, o navidezni veličinah v družbi in o njihovi pravi vrednosti itn. Nato se mu misel ustavi ob slovenstvu: ob tem, kaj je narodova samobitnost, ob mestu Slovencev v jugoslovanski skupnosti; spregovori o ljubezni do domovine in o njenih pravih vrednostih, o tem, kaj je domovina, ter o izseljevanju in begu za krubom v tujino. Nazadnje zadene ob notranje probleme naše slovenske skupnosti: ustavi se ob praznem in nekritičnem povečevanju veličin in vsega, kar je domače, ne glede na njegovo vrednost, ob duševnem uboštvu in frazerstvu, ki prevladujeta v javnem življenju, ob oficialnem politikantstvu, ob prizadevanjih, naj bi dohila umetnost vlogo okraska, ki le še razveseljuje, o usodi resnicoljubja, ki se mu slabo piše, a vseeno vztraja, in končno o nalogi inteligence, katere sveta dolžnost je, da se vrne k delovskemu razredu, iz katerega je izšla, ter mu pomaga v boju za resnico. Recital izzvini v finale, ko družina narodov vseh ras pričakuje dan, ko bo postala res družina svobodnih narodov.

Cankarjeva satirična in kritična misel nam tako ob petdesetletnici pisateljeve smrti govori iz preteklosti v naš čas in izzveneva v bodočnost kot nenehni spremljevalec naše poti.

(Po „Biltenu“ SNG Maribor)

Sodelovanje treh sosednih dežel

na področju proizvodnje in razdelitve električne energije

Prejšnji mesec je bilo na Dunaju 6. plenarno zasedanje regionalne skupine za koordinacijo proizvodnje in prenosa električne energije med Avstrijo, Italijo in Jugoslavijo. Ta organizacija treh sosednih dežel je znana pod imenom SUDEL ter je v zadnjih letih že bistveno doprinesla k boljši oskrbi z električno energijo v vseh 3 včlanjenih državah. Trenutno je v tem okviru največ govora o gradnji 220 kV zanke SUDEL, to je daljnovoda, ki bo zajemal Avstrijo, Italijo in Jugoslavijo ter bo zagotavljal potrebno izmenjavo električne energije med omenjenimi deželami.

Iz poročila o energetski situaciji v Avstriji je razvidno, da je lansko zvišanje porabe električne energije znašalo le 4 %, čemur je glavni vzrok dejstvo, da je porast porabe v industriji znašal samo 1 %. Letos se je poraba spet povečala za 7 %, predvsem zaradi tega, ker je industrija potrebovala za 5 % več energije. V bodoče računa Avstrija s porastom porabe za 7 %, vendar pa bi bilo zadoščeno vsem potrebam tudi tedaj, če bi porast znašal 10 %, in to ob polnem upoštevanju vseh pogodbenih obveznosti glede izmenjave energije s sosednimi deželami. Zaloga premoga pri termoelektarnah so se letos nekaj zmanjšale ter znašajo 2,7 milijona ton nasproti zalagam 3 milijonov ton lani ob istem času.

Dobro napreduje tudi gradnja avstrijskega odseka zanke SUDEL. Odsek med Selami v Podjuni in Bistrice v Rožu v dolžini 47,8 km je bil zgrajen že lani, letos septembra pa so začeli graditi odsek Bistrice—Lienz, kjer bodo dela končana do novembra prihodnjega leta. Sploh bodo glavna dela opravljena prihodnje leto, ko je v načrtu tudi še gradnja odseka med državno mejo ter Selami v Podjuni (dolžina 19,6 km) in gradnja tamkajšnje razdelilne postaje.

Jugoslavija je letos zabeležila lep uspeh: prvič po treh letih so bile zadovoljene vse potrebe po električni energiji. V prvih devetih mesecih letos se je proizvodnja električne energije v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta povečala za 10,4 %. Obratovale so začele mnoge nove elektrarne, prav tako pa se nadaljuje gradnja še drugih objektov, tako da bo Jugoslavija že prihodnje leto proizvedla nad 20 milijard kWh električne energije, kar bo pomenilo povečanje za 2 milijardi kWh.

Jugoslovanski del zanke SUDEL je dolg 182 km ter gre od državne meje pri Holmecu do Podloga ter odtod do Kleč pri Ljubljani in dalje do Divače ter do italijanske meje pri Padričah. Odsek od Podloga do Kleč v dolžini 57 km je bil dograjen že lani; pred dograditvijo je transformatorska postaja Kleče; gradnja daljnovoda od Kleč do Divače bo končana prihodnje leto; začela se je gradnja razdelilne postaje Divača, najkasneje do leta 1970 pa bodo zaključena vsa dela.

V Italiji je proizvodnja električne energije kljub raznim težavam zelo dobro razvita ter je že prekoračila 100 milijard kWh na leto. Zaradi slabših hidroloških pogojev je bila proizvodnja v zadnjem letu sicer za 7,4 % manjša kot v predhodnih 12 mesecih, zato

pa je bila proizvodnja kalorične energije z geotermično in jedrsko vred za 18,7 % večja. Poraba energije se je v zadnjih 12 mesecih povečala za 7,7 odstotka. Poleg vodnih in kaloričnih elektrarn delujejo v Italiji tudi

Predstavnik iz devetih zahodnonemških držav — Anglije, Danske, Finske, Francije, Italije, Norveške, Švedske, Švice in Zahodne Nemčije — so se pred nedavnim sestali v Kölnu, kjer so mednarodnemu tisku predstavili današnji pomen nizko ohlajene hrane pri prehrani prebivalstva v tem delu sveta. Za konferenco so pripravili doslej gotovo najpopolnejšo statistiko o prometu in potrošnji nizko ohlajene hrane. Sicer se ti podatki nanašajo še na leto 1966, to se pravi, da so že nekoliko zastareli, vendar so kljub temu zanimivi:

Celotni promet nizko ohlajene hrane (brez sladoleda) je leta 1966 v omenjenih deželah znašal okrog 600.000 ton. Na prvem mestu je bila zelenjava z 205.000 tonami; v drugi skupini „Razno“ — 129.000 ton — so izkazani mesni, krompirjevi in mlečni proizvodi, testenine, peciva in pripravljena jedila; sledijo ribe in raki 126.000 ton, perutnina 90.000 ton ter sadje in sadni sokovi 47.000 ton.

Posebej je treba omeniti vseh vrst sladoled, katerega proizvodnja in promet je znašala (samo prek mreže, ki razdeljuje nizko ohlajeno hrano) nad 500 milijonov litrov.

Potrošnja nizko ohlajene hrane (vštevši perutnino, a brez sladoleda) je največja na Švedskem, kjer pride 9,1 kg na prebivalca. Sledijo Švica s 5,8 kg, Danska s 5,3 kg, Velika Britanija s 4,7 kg, Norveška s 3,7 kg itd. Švedska je na prvem mestu tudi pri potrošnji sladoleda — 6,4 litra na prebivalca, nato pridejo Danska s 5,6 litra, Norveška s 4 litri, Finska s 3,7 litra, Zahodna Nemčija z 2,95 litra itd.

Zanimiv je podatek, da visoka potrošnja na prebivalca ne temelji toliko na opremljenosti trgovin s hladilnimi napravami, marveč predvsem na tozadevni opremljenosti gospodinjstev. Tako ima na Švedskem, kjer je kot omenjeno potrošnja največja, nič manj kot 74 odstotkov gospodinjstev hladilnike, ki so primerni za shranjevanje nizko ohlajene hrane; na Norveškem znaša ta odstotek 55 %, na Danskem 25 in v Švici 22 %.

Na omenjeni konferenci je bilo povedano, da se tržišče nizko ohlajene hrane vedno bolj uveljavlja in širi. Razvojna stopnja je v posameznih deželah sicer različna, kar je odvisno od tega, kdaj je nizko ohlajena hrana sploh prišla na trg in od hitrejšega ali počasnejšega

že tri jedrske elektrarne, četrti te vrste pa je v gradnji ter bo imela moč 600 do 700 megavatov.

Na italijanskem ozemlju je tudi gradnja zanke SUDEL že najdalje napredovala, saj hočejo še do konca tega leta postaviti zadnje stebre. Ko bodo v doglednem času tako daleč tudi v Avstriji in Jugoslaviji, bo uresničena lepa zamisel — zanka SUDEL v skupni dolžini okoli 700 km, ki bo potem lahko še bistveno izboljšala že zdaj precej intenzivno sodelovanje treh sosednih dežel pri proizvodnji in medsebojni izmenjavi električne energije.

Prodor nizko ohlajene hrane

prilaganja prehrabnih navad. Le-te so v posameznih deželah spet odvisne od mnogih pogojev. Tako je na primer dovoz sveže zelenjave v Veliki Britaniji in v skandinavskih deželah razmeroma težaven, kar ravno pospešuje uveljavjo nizko ohlajene hrane. Zato je v teh deželah poraba nizko ohlajene zelenjave na osebo bistveno večja kot v Nemčiji, Franciji, Švici, in Italiji. Kljub takim in podobnim razlikam pa zaradi intenzivnega sodelovanja preko državnih meja lahko že danes govorimo o pravem evropskem tržišču nizko ohlajene hrane.

Gospodarsko sodelovanje

med Avstrijo in Madžarsko

Avstrijski minister za trgovino Mitterer in madžarski minister za zunanjo trgovino dr. Biro sta pred dnevi podpisala sporazum o industrijskem, trgovinskem in tehničnem sodelovanju med Avstrijo in Madžarsko. Sporazum bo začel veljati s 1. januarjem 1969.

Sporazum je mišljen kot podlaga za iskanje novih možnosti za razširitev medsebojnega gospodarskega sodelovanja med obema državama. Zlasti naj bi ta sporazum dal avstrijskim in madžarskim podjetjem pobudo za še tesnejše sodelovanje na industrijskem, gospodarskem in tehničnem področju.

Trgovinska izmenjava med Avstrijo in Madžarsko se odvíja na podlagi petletnega sporazuma o blagovni menjavi, ki je bil sklenjen za obdobje 1968 do 1972. Da je ta izmenjava za Avstrijo kar precej pomembna, kaže dejstvo, da je Avstrija lani izvozila na Madžarsko raznega blaga za skupno 1,25 milijarde šil., po drugi strani pa iz Madžarske uvozila blaga za 884,3 milijona šillingov. Avstrija dobavlja Madžarski predvsem dušikova gnojila, stroje in različne polizdelke ter finalne izdelke, iz Madžarske pa uvažala zlasti kmetijske pridelke ter mineralna goriva.

proizvodnjo je po oceni strokovnjakov dal zlasti narasli promet v trgovini. V oktobru je namreč trgovina na drobno imela po tekočih cenah za 22 % večji promet kakor lani v tem mesecu, v trgovini pa se je promet povečal celo za 47 odstotkov.

Končno je za nadaljnji razvoj gospodarstva zelo pomembno tudi to, kako se razvija izvoz. Medtem ko je bil izvoz Slovenije v prvem polletju še za 5,2 odstotka manjši kakor lani, je bil v zadnjih mesecih tudi na tem področju dosežen lep napredek. V mesecu oktobru je Slovenija na primer izvozila za 238,2 milijona Ndin blaga, kar je za 13 odstotkov več, kot je znašal izvoz v lanskem oktobru. V štirih mesecih drugega polletja pa je izvoz iz Slovenije presegel lanski izvoz v tem obdobju celo za 17 odstotkov, zaradi česar je tudi desetmesečni rezultat v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta pokazal — kljub nazadovanju ob začetku leta — povečanje za štiri odstotke.

V JUGOSLAVIJI IN SLOVENIJI:

Uspešen razvoj industrijske proizvodnje

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko industrijska proizvodnja v Jugoslaviji v zadnjih mesecih nenehno narašča. Letos oktobra je znašala nekaj nad 10 odstotkov več kot v istem mesecu lani. Ravno zaradi uspeha, ki je bil dosežen v mesecu oktobru, je bilo zabeleženo znatno povečanje proizvodnje tudi za obdobje prvih desetih mesecev tega leta, saj je v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta povečala za 5,4 odstotka.

Vrednost jugoslovanskega izvoza v letošnjem oktobru je znašala približno 118 milijonov dolarjev ter je bila za približno 4,5 odstotka večja od vrednosti izvoza v istem mesecu lani oziroma za 17 odstotkov večja od vrednosti v letošnjem septembru. Še močneje je meseca oktobra narasel uvoz, katerega vrednost je dosegla okroglo 150 milijonov dolarjev ter je bila za 4,6

odstotka večja kot v istem mesecu lani.

Podoben razvoj je bil dosežen tudi v Sloveniji, kjer je industrijska proizvodnja dosegla doslej največji mesečni obseg. Proizvodni indeks celotne slovenske industrije se je povečal od 110,2 v septembru na 119 v oktobru, ko je bila slovenska industrijska proizvodnja za 14,6 odstotka večja kakor lani v istem mesecu. S tem rezultatom je stopnja povečanja proizvodnje za prvih deset mesecev tega leta kljub skromnim uspehom v prvem polletju narasla za 7 odstotkov.

V primerjavi z lanskim oktobrom letos ni zaostajala nobena panoga slovenske industrije. Premogovniki so v primerjavi s septembrom povečali proizvodnjo za 19 odstotkov; črna metalurgija je v oktobru dosegla izreden porast proizvodnje: v primer-

javi s septembrom za 13 odstotkov, glede na povprečje lanskega leta za 29 odstotkov in v primerjavi z lanskim oktobrom za 31 odstotkov. Nekovinska industrija ima za 14 % večji obseg kot septembra, za 15 % v primerjavi s povprečjem lanskega leta in za 18 % glede na lanski oktober. V elektroindustriji znaša porast proizvodnje v primerjavi z mesecem septembrom 16 odstotkov, v primerjavi s proizvodnjo v lanskem oktobru pa 26 odstotkov. Proizvodnja kemične industrije je bila v oktobru za 14 % večja kot meseca septembra, lansko oktobrsko proizvodnjo pa je presegla za 21 %.

Ob tem ugodnem razvoju proizvodnje v Sloveniji zadnje mesece hitreje narašča tudi število zaposlenih: v septembru in oktobru se je to število povečalo za 2350, od začetka leta pa za 6960 oseb. Pobudo za večjo

POŠIROKEM SVETU

BUDIMPEŠTA. — V glavnem mestu Madžarske so se sestali predstavniki številnih komunističnih in delavskih partij na sestanku pripravljalne komisije za svetovno konferenco komunističnih in delavskih partij. Ta konferenca naj bi bila že konec tega meseca v Moskvi, vendar so jo morali zaradi odziva, ki ga je imela vojska interventna sil varšavskega pakta na Češkoslovaškem, na zahtevo mnogih partij odložiti na prihodnje leto.

PARIZ. — Skupina znanih francoskih znanstvenikov, umetnikov in pisateljev je poslala predsedniku sovjetske vlade Kosiginu skupno pismo, v katerem podpisniki zahtevajo, naj „pokaže tolerantnost“ do nedavno obsojenih sovjetskih državljani, ki so jih zaradi javnega protesta proti vojaški intervenciji na Češkoslovaškem zaprli ali izgnali. Med podpisniki tega pisma so tudi nekateri člani francoske akademije. Nobelov nagradjenec Alfred Kastler, znani violinist Yehudi Menuhin ter ugledni publicist Emanuël d'Astier, ki je prejel Leninoovo nagrado za mir.

BEOGRAD. — V Jugoslaviji biva delegacija nacionalnega združenja italijanskih partizanov, da bi na srečanjih z jugoslovanskimi borci skupaj obhajala 25-letnico začetka skupnega boja proti nemškemu nacizmu. Kakor znano, se je del italijanskih enot, ki jih je kapitulacija fašistične Italije zatekla na jugoslovanskem ozemlju, pridružil septembra 1943 jugoslovanski osvobodilni vojski, v katere okviru so bili ustanovljeni posebni italijanski bataljoni in brigade. Ob odhodu delegacije v Jugoslavijo je nacionalno združenje italijanskih partizanov v Rimu objavilo sporočilo, v katerem pravi, da so italijansko-jugoslovansko prijateljstvo med vojno ter skupne žrtve v boju proti nacizmu „utrlj pot novim odnosom prijateljstva in miru med sosednjima državama“. Delegacija italijanskih partizanov vodi na njenem obisku v Jugoslaviji podpredsednik italijanskega parlamenta Bordini.

DÜSSELDORF. — Po 14-letnem bivanju v Vzhodni Nemčiji se je prejšnji teden vrnil v Zahodno Nemčijo predsednik prepovedane nemške KPD Max Reimann. Na prvi tiskovni konferenci je Reimann izjavil, da se hoče z bonško vlado pogajati o zopetni dovolitvi KPD, katere novi program odgovarja določilom zahodnonemške ustave. Poudaril je, da je nečastno, da je komunistična partija v Zahodni Nemčiji kot edini evropski državi razen fašističnih dežel Portugalske, Španije in Grčije prepovedana in preganjana. Kot cilj partije je Reimann navedel, da se hoče z demokratičnimi sredstvi prizadevati za izgradnjo socializma v Zahodni Nemčiji, kjer naj se po demokratični poti doseže politična zmaga delavskega razreda in vseh delovnih ljudi nad manjšino kapitalistov.

WASHINGTON. — Številne ameriške organizacije so za prihodnjo zimo pozvale na množične protestne demonstracije proti sedanjem nezadostnim in nemoralnim „zakonom blaginje“ v Ameriki. S sedanjo socialno zaščito hočejo za vse večne čase zagotoviti bedo določenih plasti prebivalstva, je rečeno v pozivu, toda ljudje se nečejo več zadovoljiti s tem, da bi prejemali drobtine z mize bogatašev. Rešitev problema vidijo te organizacije samo v tem, da se 40 milijonom Američanom, ki po ameriških merilih veljajo za revne, zagotovijo odgovarjajoče delovne možnosti, vsem tistim, ki za delo niso sposobni, pa se mora zagotoviti resnična socialna pomoč.

MOSKVA. — Prejšnji teden so v Sovjetski zvezi izstrelili na krožno pot okoli Zemlje doslej največjo avtomatsko znanstveno kozmično postajo na svetu „Proton 4“. Celotna uporabna teža postaje, torej brez nosilne rakete, znaša približno 17.000 kilogramov, znanstvene naprave na postaji pa tehtajo 12,5 tone. Iz tega uspeha tudi ameriški strokovnjaki sklepajo, da bo verjetno Sovjetski zvezi prej kot Ameriki uspelo poslati prvega človeka na Luno.

SIEGEN. — Pokrajinski kongres neonacistične NPD za nemško deželo Nordrhein-Westfalen je spet nutil prilagoditve za spopad med pristaši te stranke ter demonstranti, ki so hoteli preprečiti zborovanje neonacistov. Vodja NPD Adolf von Thadden je demonstrantom zagrožil z nasiljem, policija pa je posegla vmes s solzilnim plinom in vodnimi curki. Medtem pa vlada v Bonnu že dalj časa „proučuje“, ali je že dovolj dokazov, da bi končno prepovedali neonacistično stranko, ki po zahodnonemški ustavi sploh ne bi smela obstojati.

PARIZ. — Glavna skupščina UNESCO je sprejela sklepe, ki bodo imeli važne pozitivne posledice za osvobodilna gibanja v Afriki. Izvršni svet UNESCO je bil namreč pooblaščen, da skupaj z organizacijo afriške enotnosti pripravi program o pomoči osvobodilnim gibanjem.

„Slovenski oktet“ nas je znova navdušil

Ko smo v našem listu pred gostovanjem „Slovenskega okteta“ iz Ljubljane zapisali, da bo tudi tokratni obisk tega mednarodno znanega in priznanega zbora edinstveno kulturno-umetniško doživetje, prav nič nismo pretiravali. Koncerti, ki jih je imel oktet ob koncu minulega tedna na Bistrici v Rožu, na Brnci, v Žitari vasi in za zaključek svojega gostovanja še v Celovcu, so izzveneli kot mogočna manifestacija pevke kulture na ravni, kot jo dosegajo le najboljši vokalni ansambli. „Slovenski oktet“ je spet potrdil svoj sloves, ki ga povsem zasluženo uživa doma in širom po svetu, ter nam posreduje umetniške užitke, ki bodo vsem poslušalcem ostali v najlepšem spominu.

Z ozirom na vreme se gostovanje ni odvijalo v ugodnih razmerah, kar je bilo zlasti občutiti na Brnci, ko je sneg marsikomu pokopal veselo pričakovanje, da bo užival ob pesmi „Slovenskega okteta“; celo pevci sami so se le mukoma prebili s svojimi vozili na kraj koncerta. V drugih krajih pa tudi vremenske neprilike niso mogle v večji meri vplivati na obisk; to velja še posebno za „uvodni“ koncert na Bistrici v Rožu, kjer je bilo v kino dvorani le s težavo najti prostora za vse obiskovalce.

Za vse nastope — ne glede na številčnost udeležbe — pa je treba ugotoviti, da je povsod vladalo navdušeno razpoloženje, ki se je vidno stopnjevalo od pesmi do pesmi ter doseglo že skoraj ekstazi podoban višek (če pomislimo zlasti na Celovec), ko je moral zbor prelomiti s svojimi ustaljenimi navadami ter na nepojenljivo „zahtevno“ občinstva ponavljati in dodajati.

„Slovenski oktet“ se nam je že drugič predstavil v svoji novi sestavi: prva tenorja Jože Kores in Danilo Čadež, druga tenorja Peter Ambrož in Božo Grošelj (ki zelo decentno opravlja tudi vlogo dirigenta), baritonista Andrej Štrukelj in Tone Kozlevčar ter basista Marjan Štefančič in Peter Čare. S pevci je prišel tudi umetniški vodja zbora dr. Valens Vodusek, ki je tokrat prevzel še nalogo napovedovalca ter je poslušalcem v obeh deželnih jezikih kratko predstavil spored koncertov.

Za svoje gostovanje na Koroškem „Slovenski oktet“ ni pripravil strogo določenega sporeda, marveč se je od koncerta do koncerta sproti odločal tudi za majhne variacije. Njegov repertoar je neizčrpna zakladnica umetnih in narodnih pesmi, ki jih je povsod bogato delil navdušenim poslušalcem. Spored je segal od skladb starih mojstrov mimo del klasične do priredb sodobnih ustvarjalcev; predstavljen je bil Jakob Gallus-Petelin prav tako kot Wolfgang Amadeus Mozart in Franz Schubert ali Stevan Mokranjac, Janko Ravnik, Antonin Dvorak in Boris Papandopulo; zastopani je bil sprev iz pravoslavne liturgije enako kot črna duhovska pesem; venec narodnih pa se je vil od koroških „Pojdam v Rute“, „Pobič sem star šele osemnajst let“ in Kernjakove „Mojcej“ mimo gorenjske „Polka je ukazana“ do hrvaških, makedonskih, hercegovinskih, slovaških in rusko-ukrajinskih ljudskih pesmi in plesov, medtem ko je „izsiljeni“ dodatek (na primer v Celovcu) obsegal še slovenske o jezeru bliz Triglava, o Ribenčanu in o žabah.

S tem pestrim izborom je imel „Slovenski oktet“ posebno darilo za vsak okus. Še bolj kot z izborom komadov pa je navdušil s svojo interpretacijo. Tukaj je oktet pokazal svojo visoko mednarodno raven; predstavil se je kot ansambel osmih solistov in hkrati kot mogočen zbor, katerega pesem napolni tudi največja dvorana. Enako prepričljiv in dovršen je oktet v svojem podajanju takrat, ko se oglasi najrahlejši pianissimo, ali pa v trenutku, ko se njegov fortissimo stopnjuje v pravi orkan, ki bo v naslednjem hipu zamajal stene. In še eno:

človek ima vtis, da so „oktetovci“ Slovenci le tedaj, ko pojejo slovensko pesem, kajti tudi njihovo izvajanje pesmi drugih narodov je v polni meri pristno, nepriučeno — tako v izgovorjavi originalnega besedila kakor v občutku, s katerim posamezno pesem podajajo.

Ze smo omenili, da je „Slovenski oktet“ ansambel osmih solistov. V tem pogledu sega njegova zmogljivost od blestečih višin tenoristov do pristnih slovanskih temnih basov. Po možnosti, ki jih je nudil tokrat-

Dvojezična šola krepi ideja sožitja

Na seji občinske skupščine Lendava so pred nedavnim zelo izčrpno razpravljali o problemih kulture in prosvete na ozemlju, kjer živi poleg Slovencev tudi madžarska narodnostna skupnost. Pri tem so posebno obširno obravnavali vlogo dvojezičnih šol.

Med razpravo, katere se je udeležil tudi član izvršnega sveta SR Slovenije Bojan Lubej, je bilo ugotovljeno, da učni uspehi na dvojezičnih šolah prav nič ne zaostajajo za uspehi, ki jih dosegajo pri pouku na čisto slovenskih šolah. Zato so sklenili, da je treba tudi v bodoče razvijati dvojezično šolstvo, ker je to najboljša jamstvo, da se krepiti ideja skupnega bivanja in sožitja med prebivalci jezikovno mešanega ozemlja ne glede na njihovo narodnost.

ZARIŠČA KULTURE IN UMETNOSTI:

Muzej revolucije v Slovenjem Gradcu

Začetki Muzeja ljudske revolucije v Slovenjem Gradcu segajo v leto 1945, z načrtnim zbiranjem gradiva pa so začeli maja 1948, ko je bila ustanovljena Zgodovinska komisija pri okrajni organizaciji Zveze borcev NOV. Z delom te komisije je najtesneje povezana ustanovitev muzeja, ki so ga odprli ob desetletnici Osvobodilne fronte 27. aprila 1951 kot „Okrajni muzej NOB Slovenj Gradec“.

Danes se uvršča muzej po svoji aktivnosti med tiste pomembne ljudske prosvetne ustanove, ki daleč preraščajo krajevne okvire. Glede na bogato arhivsko in muzejsko gradivo s področja narodnoosvobodilne borbe pa se je uvrstil sploh med najboljše muzeje te vrste v Sloveniji.

Muzej je bil usmerjen v zbiranje in prikazovanje gradiva iz narodnoosvobodilne borbe. Po zaslugi njegovega upravnika Bogdana Žolnirja in ob pomoči Zveze borcev NOV je muzej iz leta v leto dopolnjeval svoje muzejske zbirke in dokumentarno gradivo. V njem je najti dragoceno gradivo tehnik, bolnišnic, okrožnih in okrajnih komitejev, odborov OF, kurirskih postaj itd. Izredno bogata je zbirka tiskov lokalnih tehnik — letakov, radijskih poročil in brošur tehnik Sava, Kajuh in Netopir. Zelo obsežno je tudi gradivo o operativnih enotah, ki so delovale na tem področju. Zbrani so podrobno izdelani sezname udeležencev narodnoosvobodilne borbe za Mislinjsko, Mežiško in gornjo Dravsko dolino. Nad 700 zapisov spominov prvoborcev, borcev in aktivistov pa kaže na veliko prizadevanje muzeja tudi pri zbiranju tvorstnega gradiva.

Med drugim so v muzeju zbrane listine o izseljevanju Slovencev leta 1941 in razni nemški proglosti slovenskemu prebivalstvu. Skoraj c celoti so ohranjene objave o streljanju talcev, nadalje prepisi nemških orožniških in policijskih poročil, ki se nanašajo na

ni izbor pesmi, so se kot solisti najbolj prepričljivo uveljavili tenorista Peter Ambrož in Božo Grošelj, basista Peter Čare in Marjan Štefančič ter baritonist Tone Kozlevčar. S temi imeni najtesneje povezane bodo v spominu poslušalcev ostale zlasti pesmi „Pobič sem star šele osemnajst let“, „Mojcej“, Dvanajst razbojnikov“, črna buhovska pesem „Go down, Moses“ ter „Pesem o atamanu Platovu“ in „Ribniška“.

Vendar pa s tem naštevanjem nikakor ne bi hoteli zmanjševati zmogljivosti ostalih pevcev oziroma podajanje drugih pesmi. Absolutni višek je namreč nastop okteta kot celote, ansambla resničnih mojstrov, kakor je izvajani spored od začetka do konca eno samo veliko doživetje — v pravem pomenu besede praznik za vse ljubitelje pelja.

Za to edinstveno darilo, ki ga nam je spet enkrat poklonil „Slovenski oktet“ iz Ljubljane, smo koroški Slovenci iskreno hvaležni — hvaležni predvsem članom okteta in njihovemu vodji, hvaležni pa tudi Slovenski prosvetni zvezi ter krajevnim prosvetnim društvom, ki so omogočili ponovno gostovanje tega tudi pri nas vedno dobrodošlega zbora.

Umetniška razstava dijakov

V celovškem Domu umetnikov je bila v ponedeljek odprta razstava slik, grafik in izdelkov umetne obrti, ki predstavljajo izbor tozadevnih del dijakov in dijakinj na koroških srednjih šolah. Razstava, ki je prirejena v okviru prireditve ob letošnji 50-letnici avstrijske republike, obsega skupno 225 slik in grafik ter 76 izdelkov umetne obrti oziroma rokodelstva.

Na tej izredno zanimivi razstavi so zastopana dela dijakov vseh starostnih stopenj — od deset- do osemnajstletnih avtorjev. Ekspoziti niso razporejeni po starostnih skupinah, pa tudi ne po tematiki, ravno to pa je prispevalo, da je razstava v celoti pester odsev zanimanja in zmogljivosti med srednješolsko mladino. Čeprav o pravih umetnikih v tem krogu še ni mogoče govoriti, pa posamezna razstavljeni dela pričajo o resničnih talentih, ki bi jim bilo treba posvečati vso skrb in potrebno strokovno pomoč. Po drugi strani pa nudi razstava po tematiki razstavljenih del tudi zgovoren pogled v miselnost današnje mladine, ki se zna tudi zelo stvarno spoprijeti s problemi življenja in sveta, ki jo obdaja.

Razstava ostane odprta do vključno 27. novembra in bo gotovo deležna zaslužnega zanimanja široke javnosti.

Za ljubitelje partizanskih pesmi

Mladinska knjiga v Ljubljani je pred kratkim izdala zbirko štirih gramofonskih plošč partizanskih pesmi, ki jih je posnel Partizanski invalidski pevski zbor pod vodstvom svojega dirigenta prof. Radovana Gobca in s spremljavo na harmoniki prof. Janeza Kuharja.

Zbirka je izšla v obliki zelo lepo opremljenega albuma, ki vsebuje 21 najbolj priljubljenih partizanskih pesmi, posnetih na štiri plošče, izdelane v stereotehnikah. Poleg plošč obsega album še posebno besedi: namreč prvi zbor iz leta 1944 in današnji zbor ter vse tri dosedanje dirigente — Karla Paborja, Pavla Šivca in Radovana Gobca, po drugi strani pa kratek pregled doslej prebojene poti zbora. Prav tako je v brošuri govora o partizanski pesmi, o njenem nastanku med bojem ter o njeni priljubljenosti tudi danes. Končno je za vsako posneto pesem dodan kratek komentar, celotna brošura pa je izšla v petih jezikih — v slovenskem, srbohrvaškem, angleškem, francoskem in ruskem.

Nova zbirka plošč s posnetki partizanskih pesmi je lep prispevek k 25-letnici obstoja in umetniškega delovanja, ki jo bo Partizanski invalidski pevski zbor obhajal meseca aprila prihodnjega leta. Celotna zbirka stane samo 100 šilingov in jo lahko naročite tudi v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu. Za ljubitelje partizanske pesmi je to res čudovito darilo.

KULTURNE DROBTINE

Leta 1970 se bo tudi češkoslovaška vključila v vrsto držav, ki razpolagajo z barvno televizijo. Ze pred enim letom je podjetje Tesla skonstruiralo dia-napravo za oddajanje barvnih slik, zdaj pa so v omenjenem podjetju sestavili tudi domač barvni televizijski sprejemnik. Poskusne oddaje v barvah se bodo na češkoslovaškem začele leta 1970.

V rojstni hiši enega najbolj znanih hrvaških književnikov Avgusta Šenoa so

ob 130-letnici njegovega rojstva prejšnji teden odprli spominsko ploščo.

Dunajska mestna občina je namenovala 5,8 milijona šilingov za obnovo rojstne hiše slavnega skladatelja Franza Schuberta.

Meseca maja 1969 bo v času 14. jugoslovanskih gledaliških iger v Novem Sadu prirejen tudi prvi mednarodni kongres gledaliških kritikov. V okviru tega kongresa, ki ga bo priredilo mednarodno združenje gledaliških kritikov ob podpori UNESCO, je predviden mednarodni simpozij na temo „Vloga kritike v razvoju sodobnega gledališča“. Končno bo prihodnje leto na „Sterijinom pozorju“, kakor se imenujejo vsakoletne gledališke igre v Novem Sadu, tudi še mednarodni trionale scenografije in kostumov.

Na italijanske šole in univerze se je v šolskem letu 1968-69 vpisalo okrog 8,5 milijona dijakov in študentov, kar je za približno 8% več kot v zadnjem šolskem letu, ko je bilo vpisanih 7,7 milijona dijakov in študentov. V zadnjih petih letih se je število dijakov in študentov povečalo precej več, kot so pričakovali. To še posebej velja za obvezno šolanje, kjer se je število dijakov dvignilo za 14%; zelo močno pa se je povečalo tudi število učenec strokovnih šol, namreč za 12,6%.

V proizvodnji filmskih delovnih skupnosti Srbije je režiser Fadil Hadžić dokončal barvni film „Sarajevski atentat“, ki ga je v distribucijo prevzelo sarajevsko podjetje Kinema. Premiero napovedujejo že za ta mesec.

Po gradbenih delih, ki so trajala več let, so v Canberri odprli avstralsko narodno knjižnico, ki hrani več kot milijon knjig, 2000 rokopisov in 170.000 zemljevidov. Največ knjig je razumljivo v angleščini, potem pridejo knjige v kitajščini, japonsščini, tajlandščini, korejščini in v slovanskih jezikih. Stroški za gradnjo knjižnice so znašali več kot 8 milijonov dolarjev.

V francoskem mestu Fontainebleau je bila ustanovljena mednarodna knjižnica sodobne glasbe, ki naj bi služila sodobni glasbi glasbenikov vsega sveta.

Avstrijec Ralf Weikert je z 27 leti najmlajši operni šef Zvezne republike Nemčije; pred kratkim je bil imenovan za šefdirigenta bonske opere.

V Oberammergau-u so se začele tradicionalne posijonske igre.

Dino de Laurentiis, producent biblijskega filma, pripravlja nov film. Tokrat hoče prikazati življenje Marxa.

Majevska pisava

je še vedno skrivnost

Čeprav se trudijo največji strokovnjaki mednarodnega slovesa, jim do danes še ni uspelo, da bi razvozlati skrivnost pisave izumirih Majev, nekoč najkulturnejšega ljudstva na ameriški celine.

Z velikima majevskima cesarstvom, ki so ju uničili španski zavojevalci v začetku 16. stoletja, so propadli tudi vsi podatki o pisavi te civilizacije, ki je dosegla vrhunec v 10. in 11. stoletju. Nobenemu znanstveniku doslej še ni uspelo razvozlati številnih pisanih dokumentov, bodisi na pergamentu, bodisi v kamnu.

Ugledni ameriški in sovjetski strokovnjaki so po dolgoletnih prizadevanjih, da bi našli rešitev te ugank, prišli do zaključka, da so edini izhod elektronski računalniki. Le-ti naj bi po mnenju teh strokovnjakov v nekaj letih utegnili prodreti v skrivnost majevskih pismenk.

Meja med Koroško in Slovenijo

naj bi se spremenila v skupen krajinski park

V našem listu smo svoječasno poročali o zamisli in načrtih za ureditev krajinskega parka, ki bi zajemal precejšen del gorskega sveta v Karavankah. Že takrat smo omenili tudi možnost, da bi ta park segal celo čez državno mejo in se torej nadaljeval na ozemlju Slovenije. Zamisel je bila pozitivno sprejeta v obeh deželah in izgleda, da bo v doglednem času prišlo do realizacije načrtov. Taka uresničitve bi precejšnje predele ob meji med Koroško in Slovenijo spremenila v skupen krajinski park, kjer bi bila z ustreznimi predpisi zaščitena narava.

Krajinski park je ureditev, ki jo strokovnjaki za varstvo narave smatrajo za eno izmed kategorij krajinskega varstva. V bistvu je tak krajinski park večje, naravno zaključeno območje prvobitne ali kultivirane narave, ki ga oblikujejo številne naravne znamenitosti, kra-

jinske lepote in podobno, kar mu daje poseben značaj. V konkretnem primeru gre za učinkovito varovanje avtohtone flore in favne v alpskem prostoru, predvsem v visokogorstvu, ki hrani posebno dragoceno rastlinstvo in živalstvo.

Ureditev takih krajinskih parkov seveda ni nova zamisel — ne v nacionalnem okviru, ko gre za tovrstno varstvo narave na ozemlju ene same države, pa tudi ne v širšem bilateralnem ali celo multilateralnem smislu, ko se krajinski parki raztezajo na ozemlje dveh ali več sosednih držav. Znanih je že več primerov, ko so podobne parke uredili na stikališčih med deželami: avstrijsko-nemški park na Tirolskem in Bavarskem, nemško-luksemburški park in zlasti češkoslovaško-poljski Tatranski naravni park, podobno rešitev pa so našli tudi francoski in italijanski strokovnjaki za varstvo narave, saj meji italijanski park Gran Paradiso v Piemontu na francoski narodni park Vanoise v Savojskih Alpah. Nekaj takih parkov pa je tudi še v načrtih: češkoslovaško-nemški park na območju Šumave, trojni češkoslovaško-sovjetsko-poljski park ter avstrijsko-italijanski pokrajinski park.

Tako mednarodno sodelovanje je v obmejnih predelih naravnost nujno potrebno. Bil bi namreč pravi nesmisel varovati rastlinske in živalske vrste v gorskem ali tudi nižinskem obmejnem pasu ene države,

če nekaj metrov naprej odstranimo mejo ne bi bila izvedena podobna zaščita. To spoznanje je rodilo zamisel in deloma tudi že izvedbo prej omenjenih načrtov. Izkušnje, ki so jih dosegli na tem področju, pa narekujejo potrebo podobnega sodelovanja tudi pri uresničevanju tovrstnih zamisli pri nas na Koroškem in v sosedni Sloveniji. O tem so zastopniki obeh držav že razpravljali tudi v okviru mednarodne gorske komisije ter podvzeli prve korake za medsebojno koordinacijo ustreznih načrtov.

Strokovnjake za varstvo narave čaka seveda še cela vrsta problemov, med katerimi je posebno važna usklajitev varstvenega režima na obeh straneh, ker bi sicer to ne bil dvostranski park, pač pa le dva stikajoča se parka, ki bi razen imena ne imela nič skupnega. Rešiti pa je treba mnoga vprašanja tudi v vsaki deželi posebej, kajti ureditev takega parka nujno vpliva na bodoči razvoj prizadetega ozemlja, na katerem je nadaljnje gospodarsko izkoriščanje sicer dovoljeno, vendar le v skladu z določenimi varstvenimi načeli.

V zvezi z načrti za ureditev skupnega krajinskega parka je nedvomno zanimiv tudi predlog, da bi obiskovalec tega parka s posebnim potrdilom, ki bi ga dobil ob vstopu v park, in z veljavnim potnim listom lahko na določenih gorskih prehodih prestopil državno mejo in se prosto gibal tudi v drugem delu bilateralnega parka. S tega vidika bi že uveljavljene ukrepe za obmejni promet v okviru planskega turizma lahko smatrali za prve korake k uresničevanju skupne zamisli o krajinskem parku, ki bi bil nova manifestacija dobrega sosedstva in prijateljstva med Koroško in Slovenijo.

Slovenska filharmonija

bo spet obiskala Celovec

V okviru kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo bo v ponedeljek 25. novembra spet gostovala v Celovcu Slovenska filharmonija iz Ljubljane ter priredila koncert v veliki dvorani Doma glasbe.

Tokrat se bo veliki orkester Slovenske filharmonije predstavil v Celovcu pod vodstvom mladega, vendar že mednarodno znanega dirigenta Marka Munih, (ki smo ga pri nas doslej poznali kot spretnega vodjo akademskega pevskega zbora „Tone Tomšič“). Poleg 90-članskega orkestra bo sodeloval še 30-članski ženski pevski zbor, kot solist pa bo nastopil tudi na Koroškem že znani violinist svetovnega slovesa Igor Ozim.

Spored letošnjega nastopa Slovenske filharmonije v Celovcu obsega za uvod dvanajstonsko skladbo „Intrada“ sodobnega slovenskega skladatelja Primoža Ramoviča; sledil bo Antonina Dvoraka violinski koncert v a-molu, op. 53, ki velja za mojstrsko skladbo pristnega slovanskega kova, je pa zaradi izredno težkih pasaj le redko na sporedu koncertov; potem bo na vrsti delo Claudea Debussyja „Nocturnes“ s sodelovanjem pevskega zbora; zaključen pa bo koncert s simfonično pesnitvijo „Finlandija“, katere avtor je Jean Sibelius.

Koncert orkestra in zbora Slovenske filharmonije bo — kakor že vsa zadnja leta — spet vrhunski kulturno-umetniški užitek. Vstopnice so v predprodaji pri deželnem potovalnem uradu na Novem trgu v Celovcu.

Jubilej „Prijatelj otrok“

Koroška deželna podružnica avstrijske organizacije „Prijatelji otrok“ je imela zadnje nedeljo občni zbor, na katerem je dosedanji dolgoletni predsednik Franz Pogatschnig poročal o plodnem delu te organizacije, ki obhaja svoj 60-letni jubilej.

Med drugim je bilo povedano, da je na Koroškem v organizacijo „Prijatelji otrok“ vključenih skoraj 4000 družin, delovanje pa se odvija v 48 krajevnih podružnicah, kjer je na delu okoli 400 sodelavcev. V delovnem poročilu je bilo navedenih med drugim 75 izletov z udeležbo 2580 otrok, 58 gledaliških in filmskih predstav z udeležbo 6448 otrok, športnih in drugih prireditev se je udeležilo 4632 otrok.

Na občnem zboru je govoril tudi deželni glavar Hans Sima, ki je bil sam med prvimi „Rdečimi sokoli“ na Koroškem. V svojem referatu je

nakazal izredno važni pomen organizacije „Prijatelji otrok“ za socialistično gibanje. Poudaril je, da je treba buditi zavest odgovornosti staršev in krepati socialistično zavest. „Prijatelji otrok“ je imenoval vest socialistične stranke, kajti brez idealističnega nazora in moralne podpore veri v ideale socializma, kot jih gojijo funkcionarji te organizacije, ne bi bilo napredka v socialističnem gibanju.

Dosedanji predsednik Pogatschnig je bil izvoljen za častnega predsednika, novi deželni predsednik pa je postal dosedanji tajnik Karl Trattnigg.

Medsebojni stiki med sosednimi deželami

V zadnjem času se množijo stiki med sosednimi deželami, vrstijo se medsebojni obiski, najrazličnejše oblike izmenjave in podobno.

Tukaj ne mislimo le oblik kulturne izmenjave, ki je zdaj posebno živahna. V ta okvir sodi med drugim tudi nedavni obisk vodstva ljubljanskega radia pri celovškem radiu, kjer so se pogovarjali o možnostih nadaljnje poglobitve sodelovanja ter sprejeli tudi vrsto konkretnih sklepov.

V ta okvir spada tudi večdnevni obisk delegacije koroških novinarjev v Sloveniji, kjer so se srečali s svojimi slovenskimi in tudi italijanskimi tovariši, kajti ta obisk pomeni nadaljevanje novinarskih srečanj Koroške, Slovenije in Furlanije-Juljske krajine. Med svojim bivanjem v Sloveniji so si novinarji ogledali razne zanimivosti ter izmenjali mnenja o možnostih boljšega informiranja javnosti o dogajanjih v trikoitu Avstrija-Italija-Jugoslavija.

Novinarsko delegacijo pa je v Ljubljani sprejel tudi predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Stane Kavčič ter so ob tej priložnosti — kakor je razvidno iz časopisnih poročil — govorili tudi o maloobmejnejšem prometu in o položaju narodnostnih manjšin. V tej zvezi bi bilo vsekakor zanimivo vedeti, če je v delegaciji koroških novinarjev kdo izmed Korošcev ali vsaj kdo v Sloveniji pogrešal zastopnika slovenskega manjšinskega tiska, zlasti ker je bil v italijanski delegaciji ta tisk zelo dobro zastopan.

KOLENDAR

Petek, 22. november: Cecilija
Sobota, 23. november: Klemen
Nedelja, 24. november: Jan. od Kr.
Ponedeljek, 25. november: Katarina
Torek, 26. november: Konrad
Sreda, 27. november: Virgil
Četrtek, 28. november: Gregorij

Glasovi o praižvedbi recitala „Pozdravljena, dolina šentflorjanska“

„Pozdravljena, dolina šentflorjanska“ Skoraj točno eno leto je od tega, ko je Cankar-Čarov dramski recital „Pozdravljena, dolina šentflorjanska“ doživel svojo praižvedbo v prav ob tej priložnosti odprtem Komornem odru Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru. V soboto in nedeljo bo ansambel mariborskega SNG s tem izborom iz Cankarjevih leposlovnih, satiričnih in polemčnih spisov gostoval na Koroškem ter nam posredoval nesmrtno Cankarjevo besedo na prireditvah, s katerimi se bomo tudi koroški Slovenci vključili v proslavljanje letošnje 50-letnice smrti velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja.

Da seznanimo bralce našega lista nekoliko bliže z recitalom „Pozdravljena, dolina šentflorjanska“ v izvedbi mariborskega gledališča, povzemamo glavne ugotovitve iz poročil, ki so bila ob lanski praižvedbi objavljena v mariborskem „Večeru“ in v mariborskem radiu.

V „večeru“ je L. Smasek med drugim zapisal:

O besedilu, kot ustvarjenem za komorni oder, vse najboljše, njegovima avtorjema — najprej Cankarju, potem Čaru — pa priznanje, da sta omogočila imenitno dramatično srečanje z izredno aktualnimi mislimi o današnjem danes. Cankarju, ker jih je napisal iz globokega spoznanja bistva (in ne le trenutne podobe) slovenstva kot dela človeštva, tako da so mladostne in sveže preživlele čas svojega rojstva, svoje pogojenosti, tako da nam danes govorijo, kot da jih je napisal kak sedanji na jutri čakajoči avtor.

Čaru, ker jih je imenitno zbral, ostre, neusmiljene, odmevajoče, ker jih je montiral v učinkovito odsko obliko, skorajda dramo, kjer se niso vrstili samo bolj ali manj zaokroženi tematski cikli, temveč se je predvsem dramatično predajala „štafetna palica“ od enega miselnega kompleksa k drugemu, od tega izvajalca

k onemu, ker ima ta recital rdečo nit, skupni imenovalec in jasno dramsko gradnjo, ker je z njim dokazano, da Cankarjeve nekdanje misli o hlapčevstvu, o zaničevanju kulture, o velikih besedah in praznih srecih, o oblasti niso izgubile prav nič aktualnosti, da ta recital iz Cankarjevih del ni dejanje literarno zgodovinske spoštljivosti, temveč najodločnejši teater.

Janez Drozg je na nekoliko komemorativno delujočem prizorišču Jožeta Polajnika dramski intenzivno-

v glavnem uspešno, kako na komornem odru predstaviti silaštvo, okrutnost, komično omejenost, da ne bi prebijali okvirov; Anton Petje (cinizem, ironija, toda tudi obup, protest so bili v njegovi interpretaciji dobro spravljene, pokazal je, da primerno dozirani izbruhi, kriki, geste ne rušijo komornosti); Volodja Peer (bil je bolj zaseben in tih in zadržan kot ponavadi bolj ponotrjen, bolj jedek kot hrupen, vendar zato prav nič manj učinkovit) in Bogdana Bratuževa (prizadeta in prizadevna, iz-

karjevih del je zelo posrečen, saj predstavlja imenitno celoto kljub množici raznorodnih tematskih prvin. V spopadu teh elementov, očičšenih vsakršne nepotrebne sentimentalnosti in leporečja, se napenja lok recitala do dramatičnih višin.

Režiser Janez Drozg je usvaril dovolj plastično in po izraznosti večdimenzijsko predstavo. Brez dvoma zahtevno delo v komorni uprizoritvi so igralci opravili prizadevno in s pravim posluhom za lepo slovensko besedo. Ivo Leskovec kot Mož s krizantemo je bil suveren nosilec osnovnih Cankarjevih idej. Drugim igralcem so teksti dovoljevali še razsežnejšo igro. Tako je igra Marjana Bačka poudarjala groteskne in celo sarkastične elemente Cankarja. Anton Petje je znal vnesti v svoj izraz tenkočutno ironijo. Volodja Peer je do potankosti izdelal predvsem imenitne groteskne situacije, Bogdana Bratuževa pa je s čisto interpretacijo dopolnjevala in povezovala igro moškega kvarteta.

Gostujoči režiser Janez Drozg je dosegel svoj namen. Predstava je kljub tematski neenovitosti tekstov vsklajena in do potankosti izoblikovana. Elementi Cankarjeve satire so prišli do izraza v sodobnem stilu, brez nepotrebnih pretiravanj, narejene dramatičnosti in ceneni odskih efektov. Vso intenzivnost dejanja je režiser — gotovo premišljeno — prepustil igralcem. Prijetno je presenelila tudi vsklajenost luči, glasbe in govora. Kostumi so bili delo Vlaste Hegedušičeve, k uspehu pa je po svoje prispeval Jože Polajnko kot scenograf.

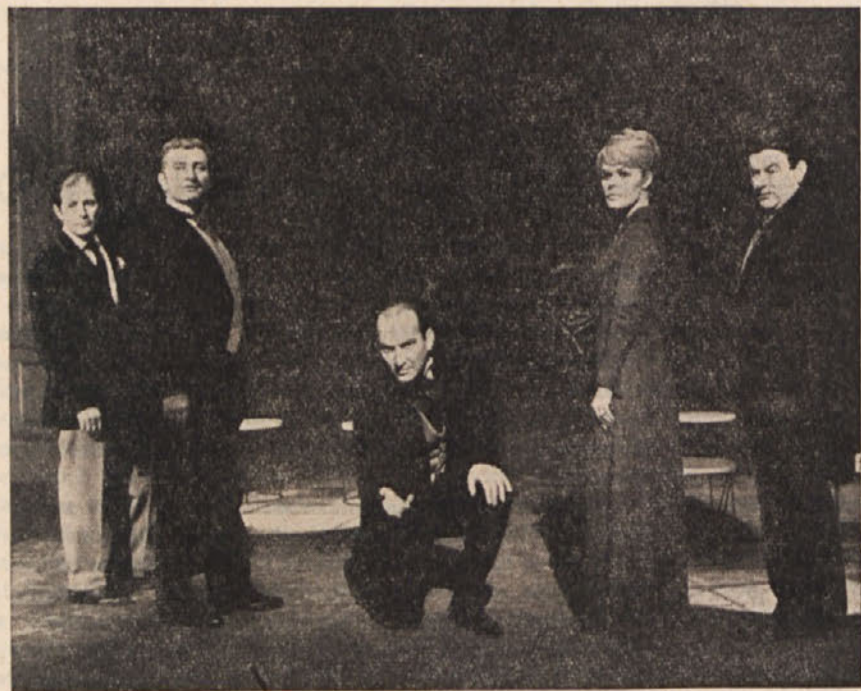
V tej tako pozitivno ocenjeni izvedbi bomo recital „Pozdravljena, dolina šentflorjanska“ videli, slišali in doživljali tudi na predstavah v soboto in nedeljo. Zato smo lahko prepričani, da nam bodo odrski umetniki iz Maribora poklonili zares lepo in dragoceno kulturno-umetniško darilo.

stavi Čarovega recitala ustrežno predstavil prav mizanscensko razgibano in svetlobno izrazito podprto uprizoritev. Cankarjeve osti, razglabljanja in obtožbe pa je govoril Ivo Leskovec (mnogo toplega in iskrenega je bilo slišati iz te njegove komorne stvaritve); Marjan Bačko (iskal je,

razvitejša v trenutkih bolečine, grenkega razmišljanja, drobnega posmeha kot pa takrat, kadar je bilo treba dvigniti glas).

V poročilu mariborskega radia pa je bilo med drugim ugotovljeno:

Čarov izbor odlomkov iz Can-

Recital „Pozdravljena, dolina šentflorjanska“ v izvedbi SNG Maribor

Koliko ljudi bo leta 2000 in kaj bodo jedli

Število ljudi na vsem svetu strahovito narasča. Odkar se je človek prvič pojavil na zemlji kot jamski človek pa vse do leta 0 po našem štetju je njegovo število naraslo komaj na 160 milijonov. Ta doba je trajala dolga tisočletja. Če računamo samo dobe od najstarejših egipčanskih zapiskov, je ta doba trajala nad 6000 let. Samo 900 let kasneje se je človeštvo že podvojilo na 320 milijonov. Po še eni taki dobi, torej leta 1800, je število že znašalo 906 milijonov, sto let kasneje leta 1900 že 1 milijardo 608 milijonov in samo 50 let kasneje leta 1950, torej pred 18 leti, 2 in pol milijardi. Če bo šlo v tem tempu naprej, računajo, da bo število ljudi do leta 2000, torej čez 32 let, naraslo na 7 in pol milijarde.

Največji prirastek bo dobila Azija s Kitajci, Japonci, Indijci in Indonezijci. Tam bo število znašalo 4,401 milijarde, v obeh Amerikah 1,144 milijarde, v Evropi 973 milijonov in v Afriki 860 milijonov. Vprašanje je sedaj, kaj bodo ti ljudje jedli. Novih Amerik ni mogoče več odkriti, ker je že ves svet znan. Zemlja je tako rekoč razprodana. Da bi se ljudje izseljevali na Luno ali da bi se vsaj kake dobri prinašale navzdol, je še pre zgodaj na to misliti.

Ze danes so na svetu pokrajine, kjer ljudje temeljito stradajo. To so predvsem Indija, Indonezija, Arabija in nekatere pokrajine v centralni Afriki in na severu Južne Amerike. Na Kitajskem in Japonskem, v Brazili in Srednji Ameriki ljudje komaj zadosti jedo. Dobro jedo v Evropi in Rusiji, v Severni Ameriki, Južni Afriki, v Avstraliji in Novi Zelandiji. V Evropi je čuti nekaj pomanjkanja samo na Portugalskem. So pa na svetu pokrajine, iz katerih ni podatkov, tako iz obrobni pokrajini afriške puščave Sahare in iz centralne Azije.

Mar ne preostane drugega kot uničevati ljudi z vojnami in revolucijami, s preprečevanjem rojstev in z iskanjem novih virov prehrane? Na tem zadnjem področju znanstveniki temeljito raziskujejo. Predvsem delajo na tem, da bi se sedanje obdelovalne površine bolj intenzivno obdelale in da bi se več pridelalo. Mnogo so že dosegli z umetnimi gnojili in z izboljšanjem raznih vrst poljskih kulturnih rastlin, zlasti pšenice. Ne sme se več dovoljevati, da bi neurje uničevalo poljske pridelke. S kemičnimi sredstvi so že dosegli tako vrsto pšenice, da ob močnem vetru in dežju ne podleže, kar bi občutno zmanjšalo pridelke.

Mnogo se dela na tem, da bi se izboljšala vrsta goveje živine. Dobiti skušajo tako govedo, ki bi hitro rastle, podobno piščancem, ki so v 55 dneh, od jajca do popolne rasti, že zreli za zakol. V Ameriki so vzgojili bika, ki je označen z označbo Sam 951. Iz njegovih semen umetno zaplodijo letno okrog 8000 telet, ki hitro rastejo.

Mnogo prehrane skriva še morje. Toda lovit ribe na odprtem morju je prenaporno in prepočasno. Zgradili so že morske farme, kjer goje plave kite. Tu jih umetno hranijo z odpadki in manjvrednimi ribami. S pomočjo majhnih pomorskih čolnov jih celo ženejo na pašo in jih priženejo nazaj. Kit daje predvsem maščobo in ribje olje. V tropskih morjih so začeli gojiti v sladkih vodah celo neke vrste

povodne krave. Njih meso ne zaostaja za govejim.

V jugovzhodni Aziji živi še neko divje izredno veliko govedo „gaur“, ki ga mislijo udomaćiti. V Južni Ameriki živi v velikih množicah neki glodalec „capybara“, ki se hitro množi in ga znanstveniki proučujejo, ali ne bi bil morda dober za prehrano. V centralni Afriki so začeli sistematično gojiti slone, povodne konje, govedo „gnu“ in razne gazele, antilope ter zebre za prehrano. Njih meso prav nič ne zaostaja za govejim.

V Evropi so začeli gojiti v ribnikih krape, ki jih hranijo kakor otroke z dudo na steklenici. Danes že lahko izpitajo do 7 kg težke krape. Nov vir hrane so tudi morske rastline. Ko se morje pri oseki umakne, ostanajo na obrežju alge, dolge več metrov, ki jih poberejo, odpeljejo domov in pojedjo. Te alge rastejo na dnu plitvega morja, se od časa do časa odtrgajo in priplavajo na površje, od koder jih valovi vržejo na obrežje. To pa gre vse prepočasno. Lačni žolodci ne morejo čakati. Iznašli so neke potapljaške pripravke, s katerimi se spušte na dno morja. Iz teh izstopijo primerno pripravljene „kosci“ na žetev. Ti porežejo alge, ki splavajo na površino, od koder jih odvlčejo na obrežje.

Pa tudi to ne zadostuje več. Iznašli so metodo, kako bi rast alg pospešili. Ustanovili so že prave farme alg. Alga ne potrebuje za svojo rast nič drugega kot sonce, ogljikov dvokis in še nekatere kemikalije. Uspeh je presenetljiv. Alge dajo 40-krat večjo žetev, kakor če bi na

enako površino zasejali sojo. V Nemčiji so se vrgli na umetno gojenje gob. Blizu Hamburga goje na neki farmi znane šampione, ki dosežejo že velikost zeljnate glave.

Največji izum na tem področju pa se je posrečil v Franciji. Tam so začeli v rafinerijah nafte izdelovati neke vrste „meso“, ki ima okus po jagnjetini. Začelo se je s tem, da je francoski znanstvenik Alfred Champagnat dobil od angleškega koncerna „British Petroleum“ naročilo, da izboljša Dieslovo olje. To se namreč pozimi zgosti. Da bi se to preprečilo, se morajo olju odvzeti neke sestavine, to je parafin. Ta postopek je bil že znan, toda bil je zelo drag.

Champagnat je torej dobil naročilo, naj najde kak cenejši postopek. Opazil je na robovih in na vijakih oljnih tankov, da se nabira neka bela usedlina iz bakterij in drugih mikroorganizmov, ki so se hranili s surovim oljem. Znanstvenik se je vprašal, ali ni med njimi kak organizem, ki bi se hranil s parafinom. Napravil je poskus. Dal je bakterije v vodno raztopino, da so bile „lačne“. Nato je dodal surovo olje. Opazil je, da so se bakterije prav požrešno vrgle na parafin in ga v nekaj urah pojedle. Pri tem so se silno razmnožile; surovo olje pa je bilo brez parafina. S filtracijo je bakterije z lahkoto ločil od ostalega olja. Tako je dobil na eni strani surovo olje brez parafina, na drugi strani pa množico bakterij, ki so predelale parafin v beljakovine.

Znano je, da se vse, kar pojemo, spremenijo v beljakovine, ogljikove hidrate in maščobe.

ZANIMIVOSTI

● Papež Aleksander VIII. je z ediktom leta 1690 izobčil vse kadilce in posebej še tiste, ki bi si drznili ponjhati ščepec tobaka v baziliki sv. Petra v Rimu. Papež Benedikt XIII. je to strogo versko kazen razveljavil, ker je bil sam strasten kadilec.

● Prava začetnica moderne paleontološke znanosti (nauka o okameninah) je bila 12-letna deklica Mary Anning iz Lyme Regisa v Angliji. Leta 1811 je izkopala prvo okamenelo okostje ihtiozavra, izumrlega plazilca, ki je živel na zemlji pred milijoni let. Skrbno ga je pripravila in ga dala na razpolago za znanstvena raziskovanja. Pozneje je izkopala še prvo okamenelo okostje pliozavra in prvega pterodaktila.

● Igranje klasičnih skladb za klavir zahteva hitrejši miselni proces kot katerakoli druga aktivnost. Za premikanje prstov, način interpretacije, pritiskanje na pedala, za ritem, branje not in reagiranje na eventualne zunanje dogodke je potrebnih do 60 možganskih operacij na sekundo.

● Pred nekaj sto leti je dobil neki angleški lord zabož s Kitajskega. Ko so ga odprli, so našli v njem servis iz čudovitega porcelana, a prav nobenega sporočila, kdo in zakaj je poslal v Anglijo skrivnostno darilo. Lord je pisal tvrdki, ki je odposlala servisa in dobil čez nekaj mesecev odgovor. Servis je naročil in plačal vnaprej eden od njegovih prednikov proti koncu 18. stoletja. Več generacij je bila cela kitajska družina zaposlena z izdelovanjem dragocenega servisa, končno pa je bilo naročilo izpolnjeno in družina upa, da bo naročnik zadovoljen z njihovim delom.

Če smo lačni, primanjkuje telesu ena od teh sestavin. Pri tem igrajo maščobe vlogo samo kot zaloga prvih dveh sestavin. Kadar telo ne dobi dovolj hrane, uporablja lastno maščobo; s tem hujšamo. Maščoba se spreminja v beljakovine in v ogljikove hidrate. Iz beljakovin se izdelujejo vse substance v telesu in se obnavljajo izrabljeni deli telesa. Pomislimo samo na rast las in nohtov, ki jih stalno krajšamo. Ogljikovi hidrati pa dajejo telesu samo energijo, to je toploto, da se ne ohladi pod 37 stopinj C.

Če torej primanjkuje hrane, primanjkuje v bistvu beljakovine. Champagnat je tedaj stal pred novim virom beljakovin, ki so tako rekoč neizčrpane. Človek porabi dnevno 45 gramov beljakovin; če dobi manj, strada. Letno se na vsem svetu pridelava 1,7 milijarde ton surovega olja. Če bi se iz tega porabilo samo 2,5 odstotka za pridelovanje beljakovin, bi to dalo 22 milijonov ton beljakovin; to pa je toliko, kolikor jih daje vse zaklane živali na svetu.

Champagnat je šel še dalje. Iz belega prahu, ki so ga sestavljale bakterije in beljakovine, je izdelal neko snov, ki je bila podobna umetni svili in ki se je dala izvléci v vlakna. Kdor je ta vlakna jedel, je imel občutek, da grize mesnata vlakna. Dodal je še neka aromatična sredstva in s tem je dobil različne okuse — po kuretini, po govejemu mesu ali po ribah.

To niso pravljice. Britanska petrolejska družba je dala Champagnatu potrebna sredstva, da je ustanovil tovarno za pridelovanje beljakovin. Letno naj bi produciral 16.000 ton, ki pa naj bi jih uporabljali za zdaj samo za krmo živalim. Tudi v Angliji predvidevajo ustanovitev take rafinerije beljakovin. Zadeva pa je prodrla tudi v Ameriko in Sovjetsko zvezo, kjer se intenzivno bavijo z mislijo, da bi pridelovali beljakovine v tovarnah, neodvisno od vremena in letnih časov.

Tako vidimo, da se z večanjem števila prebivalcev večajo tudi novi viri prehrane.

Brušenje žlahtnih kamnov

Najbolj pogostna brušenja žlahtnih kamnov so:

■ ZVEZDNO BRUŠENJE. Včasih so ga uporabljali tudi pri diamantih. Obstaja iz dveh venčkov po osem rogčev, ki tvorijo obliko zvezde.

■ DVOJNO BRUŠENJE. Z dvojnim številom rogčev — torej 32 — je to brušenje že nekaj časa znano kot domišljajska oblika, imenovano tudi angleško dvojno brušenje.

■ STOPNICASTO BRUŠENJE. Le-to daje barvnim draguljem poseben lesk, kar lahko stopnice brusijo na zgornjem in spodnjem delu kamna in dosežejo s tem velik lomni svetlobni kot.

■ SMARAGDNO BRUŠENJE. V bistvu je samo spremenjena klasično stopničasto brušenje.

■ ŠKARJASTO BRUŠENJE. Je malo spremenjeno stopničasto brušenje in rabi za okras stopničastemu in smaragdному brušenju. Škarje na

podolžnih rogčih tvorijo ravne piramide.

■ CEJLONSKO BRUŠENJE. Obstaja iz vedno enakih rogčev, za katere pa ni nujno, da so simetrično razporejeni.

■ BRUŠENJE CABOCHON pa uporabljajo predvsem pri neprozornih ali prosojnih kamnih, pri katerih sicer z drugačnim brušenjem ne dosežejo svetlobnih učinkov.

Oznaki „zvezdni rubin“ in „zvezdni safir“ nimata nič skupnega z zvezdnim brušenjem, kot nekateri mislijo. Tu gre za kamne s posebnim leskom, ki jih navadno brusijo po sistemu „cabochon“. Zato so videti, kot da bi bili obdani s svetlobnimi zvezdami s šestimi rogčji, ki se z gibanjem tudi premikajo. Posebno lepo se svetijo te zvezde, če kamne osvetljujejo umetne luči. Strokovnjaki si ta pojav takole razlagajo: zvezdice so odsev tankih iglic v kamnih,

endar samo pri rubinih. Pri zvezdnih safirjih pa so zvezdice posledica reflektorskih majhnih kanalčkov. Če denemo kamne na vročino, se ne bodo več tako lepo svetili.

Manjše napake seveda ne vplivajo tako hudo na vrednost barvnih draguljev; le pri diamantih je izjema. Pri barvnih draguljih se večkrat zgodijo, da zrastejo okoli njih še druge primesi in da se v njihovi notranjosti pojavijo majhni mehurčki in tanke črte. Strokovnjaki menijo, da te napake ne vplivajo na vrednost draguljev vse dotle, dokler ne spremenijo njihove barve.

Če lahko napake opazimo brez povečevalnega stekla, so kamni kakovostno manj vredni. Brusač se pri barvnih draguljih ne trudi preveč, da bi odstranil vse madeže. Bolj si prizadeva, da bi povečal vpad svetlobe in obdržal velikost kamna.

zapisano je bilo ob njenem rojstvu, da bo hodila in da ne pride nikoli ... Francka se je stresla, ko je slišala te besede; sama je vedela, da hodi po strašni polji, da kopri in omahuje in da ne pride nikoli, da nikoli ne bo konca. Zavesilo se je za trenutek in videla je pred sabo vse svoje življenje, videla je preteklost in prihodnost. Videla je, kako teče majhna slabotna za vozom, ki se ji umika neprestano; ona teče, z okrvavljenimi nogami — toda nikoli ne dotiče voza ... Ozrla se je po otrocih, ki so spali na tleh, in izpreletel jo je silen strah — skočila bi dol in bi stopila prednje, da bi jih branila, majhne in slabotne, kakor so bili; tam se je bližalo nekaj velikega, črnega — prihodnost. Tako ji je pravila peš domov in Francka jo je spremila do vrh klanca. prestrašila se je in se je sklonila, toda zgrudila se ni; majhna in slabotna se je branila s trudnimi rokami, noge so omahovale, toda stopale so dalje; ob tej uri je videla jasno veliki križ, toda vzela ga je na rame ... Zaspala je, ko je bilo že proti jutru, in zdramila se je kmalu. Mati se je odpravila peš domov in Francka jo je spremila od vrh klanca. Zmrzovalo je, sneg je bil pokrit s tanko ledeno skorjo, ki je hreščala in se lomila pod nogami.

Ko se je poslovila od matere, se je napatila Francka v trg. Šla je h gospe, pri kateri je časih živala perilo; ali gospa, bogata in skopa ženska, ni imela nič dela, dejala je, da naj pride pred prazniki. Francka se ni vrnila naravnost na klanec, šla je po trgu dalje, po lepi cesti, mimo lepkih hiš. Ko je šla mimo šole, se ji je zazdelo, da sliši sina, ki govori s tankim glasom. Postala je malo in sladko ji je bilo pri srcu. Nato je prišla do hiše, kjer je prodajal krojač narejeno obleko; šla je po drugi strani ceste in gledala v tla. Krojač je stal na pragu pred zaprtili vrati; imel je sukno s kožuševim ovratnikom in na glavi črno kožušovko. Zelo se je bil že zredil, njegov debeli obraz je bil vesel in zadovoljen, nos je bil malo rdeč od mraza in od vina.

„Dober dan, Mihovka, kako pa vi?“ je zaklical preko ceste.

„Slabo!“ je odgovorila Francka in je hotela dalje; sram jo je bilo zakrpane sive rute in raztrganih čizmov.

„Kaj dela vaš mož?“ je vprašal krojač z resnim glasom in tudi obraz se mu ni več smejal.

„Spi.“

„Recite mu, da naj pride delat k meni, če hoče ... naj pride prašat danes ali jutri. Dela lahko doma in plačam dobro ... naj pride prašat!“

Francka se je začudila, pogledala mu je naravnost v obraz in je videla, da se ni več hudomušno smehljal.

„Ne vem, če pride, porečem mu.“

Hitela je domov, ali ko je stopila v izbo, si ni upala izpregovoriti. Mihov je sedel za mizo in je bral. Oči so mu bile poslednji čas oslabele, motne so bile in rdeče obrobilene; zato je nosil naočnike, in kadar je tako sedel, sključen, suh, z velikimi naočniki v črnem okviru, je bil popolnoma podoben očetu; delala se mu je že pleša, in čelo, vse polno gub, kakor da bi bilo z nožem razrezano, je bilo zelo visoko.

„Tone!“

Ozrl se je in ni mu bilo prav, da ga je motila.

„Zdajle sem bila doli, v trgu, pri Majerici ... nič dela nima ...“

„Zakaj mi to pripoveduje?“ si je mislil in je bral dalje. „Če ga ona nima, jaz ga tudi nimam.“

Francka je hodila v zadregi iz izbe v kuhinjo. „Ne pojd!“ si je mislila na tihem in v tej misli je bilo mnogo srda nanj. „Zakaj bi ne šel? Vsi bi imeli kruha, vsa skrb bi bila pri kraju ... Kar je bilo, je bilo, tako je pač moralo biti. Zdaj je drugačno življenje, je treba drugače misliti ...“

Ivan Cankar:

NA KLANCU

15

Dan je minil veselo; mati se je bala dolgega pota, trudna je bila in je ostala čez noč pri Mihovih. Mož se je vrnil pozno, opotekal se je, ko se je slačil, in spal je stoje, še preden je legel na posteljo. Mati in Francka pa nista spali dolgo v noč, razgovarjali sta se, in kolikor bolj je bilo vse temno in tiho, toliko bolj jima je bilo mehko in blago pri srcu in govorili sta, kakor govore ljudje samo ponoči in kadar ni nič zla v njih dušah.

Mati je povedala, da Francka nima očeta — komaj je prišla na svet, je šel in ga ni bilo nikoli več, ni se zmenil ne zanjo ne za otroka. V Ljubljani je to bilo, in potem se je mati poročila z dobrim, malo bolehnim človekom, ki je kmalu umrl, par let potem, ko so se preselili na Leševce. Mati je preklinjala njega, ki jo je ostavil samo, preklinjala ga je in ga je ljubila, kakor nikogar drugega na svetu. Ljudje so ji povedali, da se je poročil, in takrat je ugasnila ljubezen — mislila je dolgo časa, kako bi se prilipotila k njemu in bi ga porezala z nožem po obrazu, zato da bi ga ne marala nobena več ... Sovražila je tudi Francko, otroka, ki je bil ves plah in zbeگان, ker nikoli ni poznal ljubezni in ker ni bilo nikogar, ki bi ga kdaj pobožal. In senca tega sovražstva se je zgrnila čez vse življenje njeno — zato je bila njena pot tako trnova in bolečina polna;

Otroka ne smemo strašiti

So starši, ki straše majhne in naivne otroke z duhovi, cigani, čarovnicami in podobnim, da bi jih na ta način prisilili, da bi bili poslušni ali da bi se učili. Nervozni starši pogosto želijo imeti mir, posebej če imajo obisk ali nameravajo iti z doma. Zato pretijo neposlušnemu otroku z različnimi strahovi samo, da bi s tem zaposlili njegove misli in ga umirili. Tak postopek pa vzbudi v otrokovi domišljiji strah. Otrok se počuti nezaščitenega, zapuščena in počasi začne dvomiti v iskrenost svojih staršev in okolja.

Zaradi takšnega načina vzgoje postane otrok sčasoma nervozen in preobčutljiv. V sanjah ima privide, ki ga plašijo in se zaradi tega prebuja, drhti, joka in od strahu ne more ponovno zaspati. Tedaj ne pomaga nič drugega kot da otroka prepričamo, da strahovi ni, torej moramo svojo prejšnjo izjavo umakniti, kar pa je pogosto zelo težko.

Ko je otrok enkrat že preplašen in se boji noči in samote, lahko ta strah izbijemo iz njegove domišljije samo s potrpežljivostjo in prepričevanjem. Otroku moramo enostavno reči, da se je smešno bati strahov, saj se tudi mi ničesar ne bojimo. Sprehoditi se moramo z njim po mračnih sobah in drugih prostorih, katerih se boji. Na ta način ga bomo prepričali, da je noč prirodni pojav, prav tako kot je dan.

Staršem bo preplašen otrok povzročil precej nevroznosti. Ne bo pustil, da bi starši zvečer odšli od doma brez njega, jokal bo in ne bo hotel mirno zaspati. Zato ga moramo prepričati, da je že velik, razumen otrok, ki poslušava nasvete in zahteve staršev. Če je otrok razvajen, bomo še težje uspeli. Potrebno bo več potrpljenja, takta, pazljivosti in ljubezni.

Nevarnosti v gospodinjstvu

Nemalo žena po svetu zaključijo svoje življenje pri nesrečah v kopalnici — ali pa imajo posledice zavoljo podobnih nesreč vse življenje. Površnosti, neznanje, nepazljivost vodijo do te žalostne bilance. Zato se mora vsaka gospodinja zavedati nevarnosti v hiši in se jih izogibati.

Žena, ki sedi v kopalni kadi in si pri tem suši lase z električnim fenom, je verjetno pozabila na to, da je voda izvrsten prevodnik elektrike. Včasih se pri tem celo veseli, da lahko opravlja dva posla naenkrat. Vendar: takšno početje ni samo nevarno — celo smrtno nevarno je. Zato bodimo pazljivi z vsimi električno grelnimi napravami v kopalnici. Že sam izredno vlažen zrak lahko povzroči kratek stik.

Tudi kadar je v največji zadregi s časom, mora najti gospodinja toliko časa, da si obriše vlažne roke, preden vtakne vtičač kakršnekoli električne naprave v vtičnico. Po uporabi je treba kabel iztakniti — vendar ne tako, kot prenekatere gospodinjne rade počno, da potegnejo zanj. Ne, vselej moramo prijeti za izolirani vtičač.

Mnogim gospodinjam niti na misel ne pride, da bi bilo lahko nevarno obrisati mignogrede z mokro krpo še vtičnico. Tako početje se lahko zelo žalostno konča.

Tudi pri čiščenju oken so nekatere prave akrobatke in izzivavke smrli. Včasih napravijo iz več stolov majhno piramido, na katero zlezajo še same, da bi dosegle tudi najvišje dele okna. Takšni poizkusi se lahko končajo v bolnici.

Posebno moramo paziti na otroke, ki se radi igrajo z nevarnimi predmeti. Nož, škarje vilice in podobno niso igrače, tega jih moramo naučiti že zgodaj. Predstavlja jim si, da otrok vtakne škarje ali lasno zaponko v vtičnico.

Pri svojem „raziskovalnem delu“ se otroci ne ustavijo niti pred omarico, kjer imamo zdravila ali pa čistilna sredstva.

Po kosilu je izpregovorila. Mihov je sedel za malo mizo pri oknu in si je hotel natakni naočnike, da bi bral. Francka je stopila k njemu in mu položila roko na ramo.

„Tone, dopoldne, ko sem šla skozi trg, me je ogovoril krojač . . .“

Mihov se je pričel tresti in je položil naočnike na mizo.

„Kaj imaš govoriti z njim? Kaj ima govoriti s tabo?“

„Pomisli, Tone, tako ne more več dalje . . . otroci ne smejo stradati, zdaj ko hodijo v šolo . . .“

Mihovemu je bilo neznosno, pobegnil bi in grenak gnev se mu je dvigal v prsih.

„Kaj mi očitaš? Ali sem jaz kriv? Prinesi mi dela, pa bom delal.“

„Krojač je dejal, da ti ni dal dela, da pojdi prašat . . .“

Mihov je prebledel od jeze in ni mogel takoj odgovoriti. Tresel se je in je jecljal, naposled je pričel kričati, da se je Francka strahoma umaknila.

„K njemu delat? In ti si rekla, da pridem, o, da že pridem . . . ti, ki nimaš sramu v sebi, ki nimaš časti . . . O, ti si se mu poklonila, lumpu: „Pride precej; še danes, še to uro, in vam poljubi roko, ker ste tako usmiljeni, tako prijazni . . .“, in on se je smehljaj, lump, lump, lump!“

Hodil je razburjen po sobi, sključen, s spačenim obrazom, potem je vzel klobuk in je šel in ga ni bilo do noči. Ko se je vrnil, je bil pijan, pil je upanje; kredita je imel v žganjarnici do pet desetih.

Ko se je razpravil s hrupnim glasom in težkim, jecajočim jezikom. Govoril je pozno v noč, še ko je ležal, že v polsanjah. Francka mu je odgovarjala plašno, naposled pa je umolknila.

„Oropal me je, okradel, in zdaj bi mi dajal vbogajme; cajgaste hlače naj bi mi žival, po dvajset soldov . . . ki sem žival za gospodo, ko je bil on še berač . . . lump! Ti nimaš

časti; kobi imela kaj sramu v sebi, bi mu pljunila v obraz . . . Še dobro se ti je zdelo, ko te je ogovoril, tak debel gospod . . . lump . . . Jaz mu bom pisal . . . o, jaz sem mu že pisal, da je zame kakor črv na cesti . . . da naj nikar ne misli, da morda stradam in da česa potrebujem od njega. Prav nič ne potrebujem, še sam bo stradal, prej nego jaz . . . lump!“

V pijanosti, v polsanjah se mu je zdelo resnično, da mu je že pisal, in vesel je bil, da mu je pisal tako imenitno pismo.

„Jaz nisem stradal nikoli in tudi ne bom . . . preživim se pošteno . . . pošteno preživim svojo družino —“

Ježilo ga je, da mu Francka ni odgovorila, da mu ni prihrdila.

„Ali vas preživim pošteno ali ne?“

„Pošteno,“ je odgovorila Francka.

„Zdaj gre malo nerodno, ampak bo kmalu vse drugače. Življenje se zmerom izpreminja, in če je danes slabo, bo jutri bolje . . . Jaz imam svoje misli, ti ne veš kakšne. Še imenitno se nam bo godilo . . . ali veš, da so Hrastarju zarubili hišo? Kupčija z lesom je kakor loterija . . . in tako so nam zarubili hišo. Lepa hiša, lep vrt, šest tisoč dolginarjev . . . jaz mislim, da bi jo kupil . . . Tukaj mislijo ljudje, da je to takšen denar, šest tisoč dolginarjev . . . nič ni to . . . bral sem, da je v Ameriki neki človek, ki ima tisoč mi-li-jo-nov . . .“

Izgovarjal je besedo „milijonov“ počasi z resnim in spoštljivim glasom, zaspal je in je ponavljal še v sanjah: „Tisoč mi-li-jo-nov . . .“

Zjutraj je bil malo bolan, pljuval je neprestano, občla ga je žalost in brezupnost. Njegove misli še dolgo niso bile več jasne, a zdaj se je popolnoma mešala resnica z domišljijo in ni mogel več razločevati natanko. Domislil se je prejšnjega dne in spet ga je obšel srd. Obenem pa je za-

Prehlad in njegove posledice

Otroci in odrasli v tem letnem času kaj radi obolijo za različnimi prehladi, dostikrat pa pravijo, da ima bolnik gripo ali influenco. Pod ta klobuk spravljajo ljudje kar vsa prehladna obolenja in njihove posledice, če le imajo vročino in se potijo. Temu pa ni tako in si zato pogledajo, kako je pravzaprav s prehladom in njegovimi posledicami.

Jesensko vreme, ki nas po topli in prijetni poletni dobi presenešeni s prvim mrazom in dežjem, marsikoga spravi v posteljo. Za hitre in skokovite spremembe v temperaturi zraka in v vlagi smo več ali manj vsi občutljivi. Pozimi pa k temu pritise še prvi, dostikrat

južni sneg, po katerem brodimo in imamo mokre čevlje pa tudi noge. Obenem nas vsaka sprememba v temperaturi okolja lahko prizadene: iz toplo zakurjene hiše ali delovnega prostora stopimo v povsem drugačne vremenske pogoje. Dostikrat grešimo tudi pri oblačenju in obujanju, bodisi, da se prepozno topleje napravimo ali pa sledimo modnim muham.

V mrazu in vlagi se telo ohlaja, začne nas mraziti in že smo na najboljši poti, da se prehladimo. Kaj se pravzaprav dogaja v telesu? Mraz skrči žile v koži, obtok je počasnejši, koža se naježi, kot posledica tega pa se razširijo žile v zgornjih dihalnih potih. Sluz, ki se začne zato obilneje izločati, pa je lepo gojišče za najrazličnejše klice, ki jih kar mrgoli v dihalih. Če se to „premrževa-nje“ ponavlja, se zmanjša naša odpornost tako zelo, da se lahko razvije resno obolenje. Klice v nosu ali dihalih so prvi, kapljična okužba pa drugi najpogostejši vzrok pravega obolenja. Posebno moramo pogr-jati vse tiste nevedne ali pa brezobzirne bolnike, ki kihajo in kašljajo vseppek, saj vemo, da letijo drobne kapljice, polne povzročiteljev, več metrov daleč. Taka „prha“ s klicami pa lahko manj odpornemu človeku kaj hitro škodi.

Prva znamenja prehlada: Splošno slabo počutje, prehlajeni toži, da ga bolijo mišice in sklepi, kot da bi bil pretepen; utrujen je, večkrat ga boli glava. Včasih ga tudi mrazi ali pa čuti vročino, čeprav bi jo toplomer še ne pokazal. Kaj kmalu se pokažejo še posledice premajhne odpornosti! Nahod, kihanje, hripavost, suh kašelj, boleče in pekoče grlo. Če gre vse po sreči, obolenje ne gre na slabše in smo v kakem tednu dni iz najhujšega.

Žal pa so ravno prehladi najpogostejši vzrok za celo vrsto hujših obolenj: za angino, pljučnico, ponovno oživitve revmatizma, vnetje srednjega ušesa, vnetje obnosnih in čelnih votlin (sinusov), vnetje sečnega mehurja ali celo ledvic, poslabšanja astme ter že tako oslabljenega srca pri srčnih bolnikih. Vidimo jih pa tudi pri malih otrocih, ki so še bolj občutljivi. In vse to zaradi padca naravne odpornosti, ki je ne bi bilo tako težko ohraniti.

Zato si zapomnimo dve osnovni pravili: bolnik z vročino mora v posteljo. Vsakega, ki je prehlajen, ki kiha in kašlja, pa ne smemo spustiti blizu niti k malim otrokom niti k starejšim ali kakorkoli občutljivejšim osebom.

Če že moramo reči nekaj besed o zdravljenju, pogledajmo najprej, kaj lahko storimo sami: pošteno se prepotimo (vroč čaj z limono, prašek aspirina). Ne silimo iz postelje, dokler nam ne odleže in še zlasti ne med ljudi, da ne staknemo še kake nove okužbe! Nikakor pa ne smemo narediti dokaj razširjene napake, da bi si predpisali „zdravljene“ sami ali pa kar na slepo srečo vzeti

Poskusite!

ZAVITKI ZA VSAKOGAR

PRISTNI JABOLČNI ZAVITEK. V 300 g moka naredimo jamico, v katero damo žcepce soli, 2 jedilni žlici olja in približno pol skodelice mlačne vode, ki jo s kuhalnico polagoma vmešamo med moko. Testo krepko gnetemo tako dolgo, dokler ni vajno in gladko kot svila. Zdaj potresemo desko z moko, položimo nanjo testo, ga pomažemo z oljem, pokrijemo s pogreto posodo in ga pustimo počivati 30 minut.

Položite testo (z oljem namazana stran ostane zgoraj) na prt, potresen z moko, in ga tanko razvaljajte. Zdaj sezite z rokami, ki ste jih prej potresli z moko, pod testo tako, da bo hrbtina stran rok obrnjena proti spodnji strani testa. Tako pride pod testo nekaj zraka in ga boste lahko od sredine tanko razvlekli na vse strani, dokler ne bo pokrito normalno velike mize. Ker ostanejo robovi zmerom nekoliko debelejši, jih odrežite in uporabite kot rezance za juho. Pakajte površino testa z razpuščenim presnim maslom (ki pa ne sme biti vroče), posužite s prepraženimi drobtinami in z naslednjim nadevom: 200 g drobtin, 2 do 3 jedilne žlice presnega masla in žlico sladkorja zmešate, zlatorumeno opržite ter potrese-te po testu. Na drobtine porazdelite 1 do 1½ kg olupljenih, na razine narezanih jabolk, ki jih posu-jete še s pestjo sesekljanih lešnikov ali orehov, post-jo sladkorja, nekaj cimeta in dvema do tremi žli-cami rozin. Nadev mora biti enakomerno porazdeljen, vendar je zavitek krhek samo danes, če pustimo za dve dlani testa brez nadeva. Prt dvignemo in ga vz-igamo proti prazni površini testa, robove stisnemo, pomažemo zavitek s presnim maslom in ga pečemo 40 minut v že prej pogreti pečici pri temperaturi 200 stopinj.

SIROV ZAVITEK. Isto testo namažemo s tem nade-vom: 750 g skute (pretlačene), 100 g presnega masla, zavitek vanilijevega sladkorja, ¼ l kislo smetano, 100 g rozin, 4 rumenjake, trd sneg iz 4 beljakov, nekaj nestržane limonine lupine. Maslo sladkor in rumen-ke penasto umešamo in dodamo vanilijev sladkor, smetano, nstržano limono, pretlačeno skuto, na kencu pa še trd sneg 4 beljakov.

MESNI ZAVITEK. Testo pripravimo iz 150 g moka, žlice olja, soli in ¼ skodelice mlačne vode. Nadev: 150 g kuhanega ali pečenega govejega mesa (ostan-ki), 150 do 200 g kuhanih telečjih ali svinjskih pljuč zmešamo. Na masti blondorumeni zarumenimo sred-nje veliko, drobno narezano čebulo in nekaj peter-šilja. Dodamo meso in pljuča, še nekoliko opržimo, začimimo s soljo, poprom in majaronom ter nekoliko ohladimo. Dodamo 2 celji jajci, dobro premešamo in s tem nadevom namažemo testo. Zavitek zvijemo in ga pečemo v srednjevroči pečici 25 minut. Zavitek narežemo na majhne kose in ga serviramo v dobri gostej juhi.

SMETANOV ZAVITEK: 4 žemlje (brez skorje), namo-čene v mleku, 100 g presnega masla, nekoliko vani-lijevega sladkorja, 4 rumenjake, sneg 4 beljakov, ¼ l kislo smetano, 150 g rozin. Maslo, sladkor, rumen-ke in vanilijev sladkor penasto umešamo in dodamo v mleku namočene, ožete žemlje, nato pa kislo smeta-no, rozine in trd sneg 4 beljakov. Nadalje ravnamo kakor zgoraj.

zdravila, ki so pomagala sosedu ali prijateljci.

Če je namreč potrebno tako zdravljenje, naj ga odredi zdravnik, ki bo po naravi in teži bolezni najbolje vedel, koliko in katero zdravilo naj vzamemo. Sami pa mu lahko z nesmotrno začetim zdravljenjem le otežimo delo. Zato povprašajmo za nasvet zdrav-nika, pri hujših težavah pa ga poprosimo, da bo bolnika obiskal. Zadnja napaka pa je, če mislite, da bo lahko naredil čudež in ozdravil prehlad ali posledice, še preden se je sploh dobro začelo.

čutil neko nezaupnost svoje žene in prvokrat se je ozrl nanjo po strani s sovražnim pogledom. Rodila se je v njem misel, ki je rasla in ki se je izpremenila naposled v trdno prepričanje. „Ona je kriva!“ si je mislil in se je ozrl nanjo s sovražnim pogledom. Nakopal si je bil breme, ki je bilo pretežko, da bi ga nosil, in se je zategadel zgrudil pod njim, zgrudil se v to smradljivo jamo stradanja in siromaštva in umazanih skrbi. Tega vsega prej ni bilo. Prej je živel med gospodo, odbornik je bil bralnega društva in je govoril slavnostne govore in je pil vino. Toda prišla je ona — in minilo je vse, kakor da bi odrezal. Naprtila se je nanj, naprtila mu je kopo otrok — „Na, redi jih!“ — Tako se je pričelo življenje, ona je prinesla v hišo glad in siromaštvo, veselje pa je šlo. Kako bi ne šlo, ko gleda zme-ram, kakor da bi jo tičali za vrat, ne zasmeje se nikoli, hodi po izbi kakor senca . . . In zdaj mu hoče vzeti še čast, stoji pred njim z objokanimi očmi in ga podi, da bi pokleknil pred noge lumpu, ki ga je bil okradel . . .

Kolikor dalj je mislil, s tem večjim zadovoljstvom se je pogrezal v srd in v grenka očitanja; sladko mu je bilo, da je mogel sovražiti in očitati.

Postal je sredi izbe in se ozrl nanjo.

„Kakšen obraz pa delaš? Kdo pa ti je kaj storil? Ali si mi nevoščljiva za tisto žganje?“

Francka se je prestrašila tega nenadnega hudobnega vprašanja, nikoli ji še ni bil tako govoril in tudi obraz nje-gov ni bil še tako zloben.

„Nič mi nisi storil, ali zakaj bi se smejala?“

Nadaljeval je z rezkim glasom, tako da jo je zabadalo v srce kakor z nožem, ker ni vedela, kaj se je zgodilo in kaj mu je storila, da se jezi nad njo. Odgovarjala mu ni več, toda solze so jo zabolele v obeh.

ED LACY

domiselni uslužbenec

Ob 10.30 uri dopoldne je stopil v banko Hamton moški v dragi, toda obnošeni obleki iz tweeda.

— Kje je oddelek za posojila? je vprašal vratarja.

— Gospod Ash dela danes tam. Njegova miza je na drugi strani, tamle, vidite, je rekel vratar in mu pokazal visokega, vitkega uslužbenca pri tridesetih letih, ki je govoril po telefonu. Tam sta bili še dve mizi, nad katerima je pisalo „upravnika“ in „pomočnika“. Obe mizi sta bili prazni.

Moški v tweedu je stopil k Ashu, ko je končal telefonski pogovor.

— Hvala za sporočilo. Na svide-

nje. — Kaj želite, gospod?

— Rad bi dobil posojilo.

Ash je pogledal na uro.

— Ali bi lahko prišli popoldne? Veste, jaz samo zamenjujem tukajšnjega uslužbenca. Upravnik in njegov pomočnik sta zasedena, nenadoma je prišla inšpekcija, upravnik pa vsekakor mora odobriti vašo prošnjo za posojilo.

— Želel bi zadevo urediti takoj sedaj, je prosil moški.

— Dobro, sedite. — Ash je pokazal na stol in vzel je iz predala obrazec. — Povejte ime, naslov, s čim se ukvarjate, koliko posojila želite, kakšno jamstvo lahko daste...

— Ste bili v vojski? ga je prekinil klient.

Ash je bil presenečen:

— Da, bil sem na Koreji. Zakaj vprašate?

Moški ni odgovoril, zato je Ash nadaljeval:

— Koliko želite?

— 10.000 dolarjev.

— Dobro, kako se pišete?

— Ni važno, moški se je nagnil naprej in dal desno roko na mizo.

— Ali veste, kaj imam v roki? je razprl pest.

Mladeničev obraz je postal poten.

— V-vem! To je... ročna bomba.

— Točno! Vidite, izvlekel sem iglo in čim bom ročico granate izpustil, bo eksplodirala.

— Toda ubili boste sami sebe, je zašepetal Ash.

— Vem. Bomba bo raznesla mene, pa tudi vas. Pozorno me poslušajte. Nočem vas ubiti, sem pa v obupni situaciji in se ne bojim smrti.

Ničesar ne poskušajte, na primer, da bi pritisnili na alarmni zvonec ali da bi poklicali paznika. Celó če me ubijejo, bo bomba v hipu, ko mi bo padla iz rok, eksplodirala. Tudi vi boste mrtvi. Razumete?

Ash je pogoltnil slino.

— Kaj želite od mene?

— Ne premikajte se, sedite pri miru. Dvignite slušalko in recite, naj vam prinese torbo z 10.000 dolarji, v bankovcih po 20 dolarjev. Če bo kdo kaj zasumil ali če bo sem prišel paznik, bo število mrtvih samo še večje. Recite, da denar potrebujete takoj in da boste pozneje pojasnili zakaj.

Toda blagajnik mi ne bo dal tolikšne vsote denarja, če mu ne povem kakšnega prepričljivega vzroka.

— Recite blagajniku, naj da denar pazniku, ta pa ga naj prinese sem. Vseeno mi je, koliko ljudi bo mrtvih z mano vred, vsi bodo mrtvi, če ne bodo delali, kot sem rekel. Ko bom vzel torbo, me boste pospremili k vratom in ven k mojemu avtu. Nič se vam ne bo zgodilo. Pojasnite blagajniku in pazniku, da bo bomba eksplodirala in nas vse pobila, če bodo streljali name. Ne šalim se! Če ne dobim tega denarja, mi je vseeno, ali sem živ ali mrtev.

— Razumem vas. Si lahko prižgem cigareto? Verjamem vam. Ash si je prižgal cigareto in se naslonil nazaj. — Pravite, da se ne bojite

smrti. V redu. Toda, na vašo nesrečo se je tudi jaz ne bojim!

— Zahtevajte denar, ali pa boste mrtvi, prisegam vam!

— Dragi gospod, to mi je popolnoma vseeno. Slučajno sem tudi sam v obupni situaciji. Zjutraj me je zapustila žena. Ošla je z mojim najboljšim prijateljem. Zelo sem jo imel rad in sedaj bi raje umrl, kot pa da živim brez nje. Vse jutro sem razmišljal o samomoru, pa nisem imel poguma. Sedaj pa ste prišli kot naročeni vi!

— Ne skušaj me prevariti!

Ash je spustil kolobarček cigaretnega dima.

— Če mislite, da lažem, dajte razpnete roko.

— Opozorjam vas, bomba je aktivirana!

— Vem. Tolikokrat sem jih gledal na Koreji, je Ash mirno odmahnil z roko. Potem je počasi premaknil nogo proti alarmnemu zvoncu.

— Zadržite te opozorjaje, da bom vrgel bombo takoj, če ne boš telefoniral in zahteval denarja.

— Dovolj ste govorili o smrti. Ali odprite roko, ali pa pojdit od tod. V vsakem primeru je vse skupaj strašno neumno. Kako ste mogli misliti, da bo blagajnik takoj pritekkel z deset tisoč dolarji?!

Moški je strmel v svojo desnico. V očeh se mu je pojavil strah.

Ash je pritisnil na zvonec, puhnil cigaretni dim moškemu v obraz in ga zgrabil za desno roko ter krepko stisnil bombo.

Nenadoma je pritekkel paznik in nameril revolver na moškega z bombo, ki je še vedno sedel za Ashovo mizo. Pritekli so inšpektorji, upravnik in njegov pomočnik.

Vsi stran! je zavpil Ash. V roki ima bombo.

Moški je sedel in se ni upiral. Niti ni poskušal izvleči svoje roke iz Asheve.

Zaslišale so se sirene policijskega avta in takoj nato so pritekli v banko štirje policaji. Ash je zavpil:

— Ne hodite sem! Bombo ima. Ne streljajte!

Ash je vstal, ne da bi izpustil moškemu roko. Tudi moški je vstal. Ash ga je peljal do vrat in na ulico, za njima pa so šli policaji in bančni uslužbenci.

— Napravite, kot vam bom rekel, pa se vam ne bo nič zgodilo. Počasi spuščajte prste z bombe in pustite, da jo primem. Samo ena napačna kretanja in greva k hudiču!

Moški je pokimal. Ko je Ash nazadnje držal bombo v rokah, so policaji prijeli starca. Nato so šli do nekoga praznega trga.

VLADIMIR KOMOV

srce v mikrofONU

Pred kratkim sem stal v vrsti za avtobus, ko sem zagledal svojega prijatelja — poročnika prometne milice Sergeja Kurbatova. Z mikrofonom v roki je stal blizu prehoda za pešce in pazljivo spremljal gibanje mimoidočih. Njegov prijetni bariton je pozval po ulici:

— Državljan v temni obleki in s črno aktovko, vrnite se nazaj. Ne čudite se in ne skomigajte z rameni, bolje od mene veste, zakaj.

Človek z aktovko se je urno vrnil in stopil k prehodu za pešce.

— Mladenič v modrih hlačah, mar je sredina ulice najbolj ugodno mesto za razgovor z dekletom? Ne gre samo za neupoštevanje pravil cestnega prometa... marveč... neprijetno se je pogovarjati ob spremljavi siren vseh jakosti. Se strinjate?

Dekle je zardelo in pohitelo na pločnik. Za njo je stopil mladenič in pri tem skušal obdržati ravnodušen obraz.

Če je Kurbatov zagledal kakšno starko, invalida ali otroka, je njegov glas zgubil ironičen ton, postal je dober, pozoren.

— Babica z dvema košarama v rokah, ne hitite, ne vznemirjajte se po nepotrebnem... Zdaj lahko mirno gresite na drugo stran ulice.

— Deček s šolsko torbico in značko na plašču, zapomni si: to ni dirkališče, marveč pot za pešce. Tudi drugi poglej najprej na levo, kajti tukaj je dovoljeno zaviti v to smer. Če nisi razumel, pridi k meni, pojasnil ti bom...

Okrog Kurbatova je stala množica ljudi. S pozornostjo je poslušala njegova jedrnata in duhovita navodila.

Nenadoma se mi je zadelo, da je glas Kur-

batova zazvenel drugače. Nisem vedel natančno, v čem je razlika, vendar je bila to popolnoma nova intonacija.

— Dekle v modri obleki nenavadnega kroja, poglejte, prosim, na semafor: zdaj bo rumena luč ugasnila.

Presenetila me je tolikšna podrobnost, kakor tudi ocena kroja njene popolnoma preproste obleke. Fant, ki je stal poleg mene, mi je, ko da bi bral moje misli, zaupal:

— Opazil sem: kadar gre to dekle čez ulico, poročnik vselej to komentira in glas mu je pri tem nenavadno mehak...

— Kako pa to veste?

— Ona gre vsako jutro ob devetih na strojno fakulteto, jaz pa na prometno... Poročnik se je že nekajkrat zmotil: včasih je imela rumeno, včasih rdečo obleko, on pa je iz navade ponavljal: „Dekle v modri obleki!“

Čez teden dni sem spet lahko opazoval delo Kurbatova in znova sem bil priča „lirskega srečanja“.

— Dekle v bluzi višnjeve barve, prosim vas, ne hitite, čez dve, tri sekunde boste stopili v zeleni pas.

Študentka je obstala in pozorno pogledala poročnika.

Čez mesec dni sem šel po naključju zopet tam mimo. Mudilo se mi je na sestanek kluba fotoamaterjev, ko sem nenadoma zaslišal znan bariton:

— Dekle v svetlo modrem plašču, s športno torbico, prosim vas, ne hitite, pazite nase...

Dekle je po vseh pravilih prešlo ulico, kupilo časopise v kiosku, se neodločno ustavilo ter se

smeh stoletij

Pisatelj in pesnik Johann Wolfgang Goethe, za katerega je francoski pesnik Jean Moreas rekel, da je največji Nmec prav zato, ker je najmanj Nmec, je sedel nekega večera v gostilni in pil vino z vodo. Pri sosednji mizi je sedela družba objestnih študentov, ki so pili vino. Eden njih vpraša Goetheja:

„Čemu mešate vino z vodo in ga tako kvarite!“

Pesnik mu pojasni:

„Sama voda napravi živa bitja nema. To dokazujejo ribe. Samo vino vodi v neumnosti. To dokazujejo vi, mladi gospodje. Ker pa ne želim biti ne eno ne drugo, mešam vino z vodo.“

*

Med številnimi obiskovalci, ki jih je Goethe sprejemal v Weimarju, je bila tudi francoska pisateljica de Stael, s katero je Goethe prav rad kramljal. Ko so pesnika vprašali, o čem sta se pogovarjala, je dejal:

„Saj sploh nisem prišel do besede. Madame lepo govori, toda veliko, zelo veliko!“

Madame de Stael pa je na isto vprašanje odgovorila:

„Komaj sem našla priložnost, da sem končala kak stavek. Goethe je govoril skoraj neprenehoma. Toda tistega, ki tako lepo govori, človek rad poslušal!“

*

V družbi, v kateri je sedel znameniti nemški znanstvenik Alexander von Humboldt, so se pogovarjali o premikanju mizice na spiritalističnih sejah. Posamezniki so pripovedovali nemogoče „čudeže“. Neka dama vpraša naposled znanstvenika, kaj misli o tem premikanju.

„Zakaj pa se miza ne bi zares premikala!“ pravi Humboldt, „pametnejši vedno odneha.“

*

Humboldt je razlagal kameleonov vid:

„Posebnost vida te živali je v tem, da lahko hkrati gleda na dve različni strani. Z enim očesom lahko gleda v nebo, z drugim pa opazuje zemljo. Veliko je služabnikov cerkve, ki zmorejo prav to.“

— Vsi naj se umaknejo za te hiše. Ko je ostal sam, je Ash vrgel granato daleč od sebe. Odjeknila je strašna eksplozija.

Upravnik je potrepljal Asha po rami.

— Kako hitro in spretno ste vse skupaj napravili. In tisto z ženo, je pomežiknil upravnik, je bilo res premeteno. Niste samo rešili naš denar, ampak tudi številna življenja, kar je mnogo bolj pomembno. Če samo pomislim, koliko ljudi bi bilo lahko mrtvih. Toda zaradi vas in vaše domiselnosti se je vse lepo končalo.

Ash si je čistil prašno obleko.

— Vse to je stvar psihologije. Vedel sem, da si nihče ne želi umreti.

Ali lahko...

— Inšpektorji so tako razburjeni zaradi tega dogodka, da smo se odločili, da nehamo delati do pol dveh.

Odšli bomo na kosilo. Nato bodo prišli novinarji. Obljubljam vam, da bodo tudi na direkciji slišali za vas in vaš podvig. Kmalu boste napredovali, Ash.

— Hvala vam. Grem lahko domov in se preoblečem?

— Seveda. Toda vrnite se do pol dveh. Rad bi, da bi fotoreporterji napravili svoje posnetke, ko bodo še ljudje v banki. Zaradi reklame.

Ash se je odpeljal do svojega apartmaja in videl, da je šele 11.34. Zagrabil je potovalko in aktovko ter pohitel proti letališču.

— Kakšna eksplozija, je pomislil.

— Inšpektorji bodo opazili primanjkljaj komaj do večera, tedaj pa bom že nekje na Karibskih otokih z lažnim imenom.

Z nasmehom je pogledal težko torbo zraven sebe.

nenadoma napolnilo k poročniku Kurbatovu. Zmračilo se je že in ob njem ni bilo nikogar več.

— Tovariš poročnik, mar sem jaz res kronični kršilec pravil mestnega prometa?

— Ne... niste mestnega...

— Torej kakšnega? — se je dekleta zagledala v lepi obraz mladega poročnika.

— Duševnega, — se je skušal pošaliti Kurbatov, vendar je imel resne oči in v njih se mu je pretakalo razburjenje.

Zdelo se mi je, da je to dojelo tudi dekleta.

— Oprostite, saj niti tega ne vem, kako vam je ime.

— Tonja.

— Priznam, Tonja, skoraj pol leta sem si želel in upal, da boste... prekršili pravila gibanja. Tedaj bi imel pravico poklicati vas in... se spoznati z vami.

— Ter mi pripraviti majhno predavanje?... Toda jaz sem bila vedno zelo pazljiva.

— Vendar drugega... bolj izvirnega načina se nisem spomnil.

— Zato ste tako podrobno opisovali značilnosti moje obleke.

— Žal mi je. Vendar tega ni nihče razen naju opazil...

Kurbatov se je obrnil, in jaz sem, ko da se ni nič zgodilo, odšel proti avtobusu. Mimogrede sem ujel še nekaj besed.

Najprej bariton:

— Morda v parku... Ob osmih.

Nato zvonki dekletov glas:

— Lahko tudi v tej ulici... Svetloba s semaforjev je tukaj tako prijetna.

za dobro voljo

„Kaj je najhuje, kadar se človek zlaže?“ vpraša učiteljica malo Metko, da bi jo spomnila na slabo vest.

„Najhuje, če se zlaže, je to, da pride laž na dan,“ odločno odgovori Metka.

*

„Kako to, da si sam v gledališču?“
„Žena je bila nekam slabe volje.“
„Da, kaj pa je bilo hudega?“
„Veš, nisem je hotel vzeti s seboj!“

*

Gospod Smith se zdrzne, ko zagleda moškega, ki zakrinkan vstopi v njegovo pisarno.

„Za tisoč dolarjev lahko rešite življenje nedolžnemu človeku,“ reče gangster.

„Ali ste to vi?“ prestrašeno vpraša gospod Smith.

„Ne, temveč vi,“ mu odgovori gangster.

*

Krojač: „Kako morete trditi, da gospodarja ni doma, ko sem ga vendar videl pred nekaj trenutki pri oknu?“

Hišna pomočnica: „Seveda, a skozi okno je naš gospod videl tudi vas!“

*

„Kaj? Vi tako v letih, pa se hočete poročiti s tako mlado žensko?“

„Prav imate, bom pa še nekaj let počakal.“

*

„Pravzaprav je nepravilno, da moram za striženje teh nekaj las na glavi plačati prav toliko kot tisti, ki imajo prav košate lase.“

„Dragi gospod,“ vljudno odvrne frizer, „saj ne plačate za striženje, ampak za iskanje.“

*

„Povej mi Tonček, zakaj je morje tako slano?“ vpraša učiteljica.

„Zaradi slanikov,“ odvrne Tonček.

*

Mož: „Vložil sem tožbo za ločitev zakona, ker me je žena zlobotno zapustila.“

Odvetnik: „Vaša sreča! Moja pa je zlobotno ostala.“

Avstrijski dogodki

● Avstrijsko pivo priljubljeno doma in v svetu

Konzum piva v Avstriji, ki je leta 1960 znašal šele 71,9 litra na prebivalca, se je lani povečal že na povprečno 102,6 litra na prebivalca, to se pravi, da je bil zabeležen porast za 42,7%. Prvo mesto v Evropi še vedno zavzema Češkoslovaška, kjer pride na prebivalca 133 litrov piva na leto; na drugem mestu je Zahodna Nemčija (126 litrov), potem pa sledi Belgija (117 litrov). Po svoji proizvodnji piva, ki znaša letno 7,665.000 hektolitrov, zavzema Avstrija 16. mesto med kakimi 110 državami sveta, ki veljajo za proizvajalce piva. Avstrijsko pivo je priljubljeno tudi v drugih državah; največ piva izvažajo Avstrija v Italijo in Jugoslavijo, pa tudi v Brazilijo, Avstralijo, Sovjetsko zvezo, Ameriko in Kanado.

● Načrt za Nižjo Avstrijsko

Po dveletnih pripravah, pri katerih so sodelovali znanstveniki in politiki, je SPO na Nižjem Avstrijskem predložila temeljito izdelan načrt za razvoj Nižnje Avstrijske. Načrt obsega obdobje do leta 1981 ter vsebuje predloge za rešitev perečih problemov predvsem na področjih prometa, gospodarske politike, turizma in šolstva. Za uresničenje tega načrta bi potrebovali predvidoma 55 do 58 milijard šilingov (vsako leto okoli 4,3 milijarde), kar bi v deželnem proračunu pomenilo letno za 800 milijonov šilingov dodatnih sredstev, ki bi jih dobili predvsem s krediti.

● Porast industrijske proizvodnje

V prvih devetih mesecih tega leta se je proizvodnja železarske in kovinske industrije v primerjavi s istim obdobjem lanskega leta povečala za 12 do 12,7%. Proizvodnja surovega železa je znašala 1 milijon 798.000 ton ter je bila za 12 odstotkov večja kot lani, proizvodnja jekla pa se je povečala za 12,7 odstotka na 2,555.000 ton, medtem ko so valjarne dvignile svojo proizvodnjo od 1,679.000 ton v prvih devetih mesecih lanskega leta na 1,882.000 ton v istem obdobju letos.

NOVICE IZ SLOVENIJE

● Jubilej kmetijskega inštituta

En anajstarejših znanstvenih organizacij v Sloveniji je Kmetijski inštitut Slovenije v Ljubljani, ki je bil pred 70 leti ustanovljen kot "kmetijsko kemično preizkuševališče za Kranjsko". V današnji obliki je inštitut ustanovil republiški izvršni svet 12. novembra 1954, ko je vključil vanj kmetijski raziskovalni in kontrolni zavod, fakultetna inštituta za sadjarstvo in vinarstvo ter pozneje še zavod za pospeševanje gospodarstva v Kopru. Svoj 70-letni jubilej je inštitut prejšnji teden praznoval v navzočnosti številnih gostov iz republiških organov, univerze in znanstvenih ustanov.

● 42-urni delovni teden

V Sloveniji pripravljajo novo ureditev delovnega časa, ki ga hočejo uveljaviti v okviru 42-urnega delovnega tedna. Po daljši razpravi je vodstvo sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije izdelalo predlog, po katerem naj bi bil delovni čas od ponedeljka do petka od 7. do 15. ure, v sredo pa poleg tega še od 17. do 19. ure. Ta svoj predlog je sindikat poslal republiškemu izvršnemu svetu.

● Praznik mariborske Hidromontaže

Danes praznuje mariborsko podjetje Hidromontaža, ki sedaj deluje v sklopu združenega podjetja Elektroindustrija in splošna montaža, dvajsetletno obstoja. V začetku je bilo pri tem podjetju zaposlenih 60 ljudi, danes jih ima že okoli 1300. Z uspehom je bilo podjetje udeleženo pri gradnji skoraj vseh hidroenergetskih objektov v Jugoslaviji, močno pa se je uveljavilo tudi pri velikih gradnjah širom po svetu.

● Dejavnost klubov OZN

Na območju koroških občin v Sloveniji deluje — kakor tudi v drugih predelih Slovenije — cela vrsta klubov OZN, ki razvijajo svojo aktivnost predvsem v šolah in krajevnih mladinskih organizacijah. Namen teh klubov je, seznaniti mladino z načeli in delom OZN ter njihovi vlogi v današnjem svetu. V počastitev mednarodnega leta človekovih pravic so omenjeni klubi pripravili posebno mladinsko oddajo pod naslovom "Spoznavajmo OZN". Poleg tega so letos razpisali nagradni natečaj na temo o človekovih pravicah, pri katerem sodelujejo dijaki srednjih šol in učenci osnovnih šol.

Ta teden vam priporočamo

- Jože Pogačnik: **STRITARJEV LITERARNI NAZOR**, razprava o znanem slovenskem pisatelju in kritiku, 288 str., pl. 52 šil.
- Jože Toporišič: **PRIPOVEDNA DELA FRANA S. FINŽGARJA**, razprava o pisatelju in njegovem delu, 352 str., pl. 78 šil.
- Marijan Kramberger: **VISOŠKA KRONIKA**, literarno-zgodovinska interpretacija 360 str., br. 38 šil.
- Mirko Rupel: **SLOVENSKI PROTESTANTSKI PISCI**, obširno delo iz slovenske literarne zgodovine, 476 str., slik, priloge, pl. 121 šil.
- France Bernik: **LIRIKA SIMONA JENKA**, vsestranska obravnava pesnika Sorškega polja, 308 str., pl. 52 šil.

Knjigarna „Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse

RADIO PROGRAM

1. PROGRAM
Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.15, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje (razen sobote, nedelje in praznikov): 6.00 Pozdrav — 6.40 Jutrzanja opažanja — 6.45 Vesela melodije — 7.10 Včeraj zvečer v svetu — 7.20 Jutrzanja telovadba — 8.45 Dobrodošli z novicami — 9.00 Za prijatelje glasbe — 10.05 Magazin ob desetih — 11.00 Roman v nadaljevanju — 11.15 Opoldanski koncert — 13.00 Operni koncert — 13.45 Gospodarska poročila — 14.00 Slavni orkestri, slavni dirigenti — 15.00 Več uka, več znanja — 15.45 Koncertna ura — 16.30 Majhne dragocenosti — 17.10 Kulturna poročila — 17.30 Mladinska redakcija — 18.00 Večerni koncert — 18.55 Danes zvečer boste videli in slišali.

Sobota, 25. 11.: 6.09 Vesela melodije — 9.00 Smešni soki k olik — 10.45 Lepi glas — 13.00 Srečanje v Avstriji — 13.30 Tehnični razgled — 13.45 Iz opernega sveta — 14.30 Literarna delavnica — 15.00 Mednarodni orkestralni in zborovski ciklus — 16.30 V žarišču — 17.10 Ex libris — 18.00 Evropa poje: Rusija — 18.30 Ruske viže — 19.20 Oddaja zveznega kanclerja — 20.00 Portret: Max Schönherr — 21.00 Avstrijski samostani — 22.10 Srce sveta — 23.10 Mala nočna glasba.

Nedelja, 24. 11.: 6.05 Vesela melodije — 8.05 Teden dni svetovnih dogodkov — 9.10 Satirična oddaja — 11.00 Iz gledališča — 11.15 Velika simfonija — 13.30 Stališče — 13.45 Operni koncert — 15.00 Ljubite klasiko — 16.30 Operna glasba — 17.05 Magazin znanosti — 18.00 „Lohengrin“, romantična opera — 21.40 Glasba za harfo — 22.10 Tribuna — 23.10 Glasba z Dunaja.

Ponedeljek, 25. 11.: 6.05 Odkrito povedano — 6.08 Agrarna politika — 6.15 Vesela melodije — 13.45 Avstrijska pripovedka — 17.10 Mednarodna radijska univerza — 17.30 Mladinska redakcija — 19.35 Po sledih stare Avstrije — 20.00 Evropski koncert — 22.45 Mesečno medicinsko poročilo — 23.10 Avstrijska glasba dvajsetega stoletja.

Torek, 26. 11.: 6.05 Preden odidete — 6.12 Vesela melodije — 13.45 Med Brocklynom in Rimom — 17.10 Raziskovalci na obisku — 19.35 Pogled v literarne revije — 19.45 Pesmi Paula Hindemitha — 20.00 Spectrum Austriae — 21.00 Avstrijska republika in njena ustava — 21.30 Klavirsko delo Franza Schuberta — 23.20 Eksperimentalna glasba.

Sreda, 27. 11.: 6.05 Odkrito povedano — 6.09 Vesela melodije — 13.45 Tuji pripovedniki — 17.10 Kvanti, molekule, življenje — 17.30 Mladinska redakcija — 19.35 Zivljenje s knjigami — 20.00 Orkestralni koncert — 21.30 Naš planet Zemlja — 22.10 Kriminalna igra.

Četrtek, 28. 11.: 6.05 Preden odidete — 6.09 Oddaja delavske zbornice — 6.12 Vesela melodije — 17.30 Raziskovalno delo visokih šol — 19.35 Kulturno-politične perspektive — 19.45 Šansoni — 20.00 Na poti po Evropi: Velika Britanija — 21.00 Sonatina — 21.15 V žarišču — 23.10 London-Pariz-Rim.

Petek, 29. 11.: 6.09 Oddaja delavske zbornice — 6.15 Vesela melodije — 13.45 Vesela pripovedka —

Sadna drevesca vseh vrst — češpljina in slivna po močno znižanih cenah — jagodičje in vinske trte oddaja dresernica

MARKO POLZER
 p. d. Lazar pri Št. Vidu v Podjuni.

17.10 Iz sveta upodabljajoče umetnosti — 17.30 Mladinska redakcija — 19.35 Veliki nemški roman — 20.00 „Poplava“, radijska igra — 21.15 Komorni koncert — 22.10 Kriminalna igra — 23.10 Glasba z Dunaja.

REGIONALNI PROGRAM

Poročila: 5.00, 5.50, 6.30 7.45, 10.00, 12.45, 17.00, 19.00, 20.00, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen sobote, nedelje in praznikov): 5.00 Pozdrav — 5.40 Jutrzanja opažanja — 5.45 Kmetijska oddaja — 6.05 Jutrzanja telovadba — 8.05 Zveče jutranji pozdrav — 9.00 Šolska oddaja — 11.30 Kmetijska oddaja — 11.45 Za avtomobiliste — 12.00 Opoldanski zvonovi — 13.05 Objave — 14.00 Za ženo — 14.15 Slovenska oddaja — 15.30 Otroška ura — 16.00 Koncert po željah — 18.15 Odmev časa — 18.45 šport — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.05 Pregled sporeda.

Sobota, 25. 11.: 5.05 Pihalna godba za začetek dneva — 5.50 Obvestila za kmetijske delavce — 7.55 Naš hišni vrt — 8.15 Priljubljene melodije — 11.00 Naša lepa domovina — 15.50 Za ljubitelje znamk — 14.00 Zabavni koncert — 15.30 Koncert po željah — 17.10 Veseli konec tedna z godbo na pihala — 18.00 Vaš konjček — 18.40 Koroški visokošolski tedni — 20.10 „Zurnal za tri groše“ — 21.00 Zveneča Avstrija — 22.25 Plesna glasba po naročilu.

Nedelja, 24. 11.: 6.35 Vesel začetek — 7.35 Glasbeni mozik — 8.05 Kmetijska oddaja — 8.15 Kaj je novega — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Ogledalo Mesnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Koncert po željah — 16.00 Otroška ura — 16.30 Dunajska glasba — 17.05 Plesna glasba — 18.15 Pisane note — 18.30 Pogovor o umetnosti — 18.45 Prilide in zapoje — 19.00 Nedeljski šport — 20.10 Ob Innu.

Ponedeljek, 25. 11.: 5.05 Začetek dneva s pihalno godbo — 9.30 Širni pisani svet — 11.00 Stare in nove viže iz Lustenaua — 13.05 Tedenski komentar — 13.45 Glasba po kosilu — 14.00 Napoleon in vijolice — 15.00 Nova koroška pesem — 15.15 Koroški knjižni kotiček — 17.10 Glasba je naš konjček — 19.15 In kaj menite vi — 20.10 „Paracelsus“, igra v verzih — 21.00 Ljudska glasba sosedov.

Torek, 26. 11.: 5.05 Ljudske viže — 8.15 Davčno pravo — 8.20 Priljubljene melodije — 9.30 Ljudske pesmi in plesi iz Eifa — 11.00 Ljudska glasba iz Nižnje Avstrijske — 13.45 Za koroško mladino — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Avstriji o Avstriji — 18.00 Oddaja delavske zbornice — 19.15 Slišiš pesmico — 20.10 Orkestralni koncert — 21.30 Padajoči listi.

Sreda, 27. 11.: 5.05 Ljudske viže — 8.15 Priljubljene melodije — 9.45 Pot k mojemu deklicu — 11.00 Ljudska glasba — 15.00 Nastanek planetarnega sistema — 15.15 Koroško pesništvo — 15.30 Koroška včeraj in danes — 17.10 Operetni koncert — 18.00 Kulturni problemi Koroške — 19.15 Obisk pri koroških zborskih — 20.10 Avstrija je zvezna država: Tirolska — 21.15 Staroavstrijska slikanica.

Četrtek, 28. 11.: 5.05 Vesela zaigrano — 8.15 Priljubljene melodije — 9.30 Dežela ob Dravi — 11.00 Ljudska glasba — 15.00 Ura pesmi — 17.10 V dunajski koncertni kavarni — 18.00 Oddaja kmetijske zbornice — 19.15 Veselo in zabavno — 20.10 Koroški hišni koledar — 21.00 Prepevamo in pripovedujemo o deželi Drave.

Petek, 29. 11.: 5.05 Ljudske viže — 8.15 Priljubljene melodije — 9.30 Ljudska glasba sveta: Španija — 11.00 Na hišni klopi — 15.00 Komorna glasba — 15.30 Glasba za mladino — 17.10 Konec tedna z glasbo — 18.00 Koroška avto- in motorevija — 19.15 Veselo in zabavno — 20.10 Zveneča alpska dežela — 21.10 Euro-poreport — 22.25 Čez meje.

SLOVENSKE ODJAJE

Sobota, 25. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

Nedelja, 24. 11.: 7.00 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 25. 11.: 14.15 Informacije — Kmetijska oddaja — 18.00 Za najmlajše.

Torek, 26. 11.: 14.15 Informacije — Od tedna do tedna na Koroškem — športni mozaik.

Sreda, 27. 11.: 14.15 Informacije — Vrhunska dela violinske literature — Malo pomislimo.

Četrtek, 28. 11.: 14.15 Informacije — Slovenski pogovori, reki in prilike v novi obleki.

Petek, 29. 11.: 14.15 Informacije — Živo srečanje — Ura pesmi.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.30, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 5.30 Svetujemo vam — 6.00 Napotki za turiste — 6.50 Danes za vas — 7.00 telesna vzgoja — 8.00 Pregled sporeda — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.00 Prireditve dneva in pregled sporeda — 13.10 Obvestila — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Komentarji — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnost doma in po svetu — 19.00 Lahko noč, otroci — 19.10 Obvestila — 19.15 Glasbene razglednice — 22.00 Pregled sporeda za naslednji dan — 23.05 Literarni nočturmo

Sobota, 25. 11.: 8.08 Glasbena matineja — 8.55 Radijska šola — 9.25 Čez travnike zelene — 9.50 Naš avtopost — 12.10 Simfonični orkester radia Baden-Baden — 12.40 Ansambel in pevci Milana Staneta — 14.05 Glasbena pravljica — 14.25 V vedrem ritmu — 15.40 Naš podlistek — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Poje komorni zbor „Tone Čufar“ z Jesenic — 18.15 Zabavna glasba — 18.50 S knjižnega trga — 19.15 Ansambel Jožeta Privška — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino — 21.30 Iz fonoteke radia Koper — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

Nedelja, 24. 11.: 6.00 Dobro jutro — 7.30 Za kmetijske proizvajalce — 8.05 Radijska igra za otroke — 8.46 Glasba za najmlajše — 9.05 Dopoldanska srečanja — 10.05 Še pomnite, tovariši — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.45 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.15 Vedri zvoki — 13.30 Nedeljska reportaža — 14.05 Nedeljsko športno popoldne — 16.15 Humoreska tedna — 16.35 Popularen operni koncert — 17.05 Priljubljene slovenske popevke — 17.30 Radijska igra — 20.00 Zabavno-glasbena oddaja — 22.15 Serenadni večer — 23.15 Zaplešimo.

Ponedeljek, 25. 11.: 8.08 Glasbena matineja — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Cicibanov svet — 9.35 Paleta zvokov — 12.10 Igra violinisti Viktor Pikaizen — 12.40 Koncert pihalnih orkestrrov — 14.05 Lahka glasba — 14.35 Voščila — 15.40 Poje zbor Jugoslovanske narodne armade iz Beograda — 17.05 Iz opere „Cavalleria rusticana“ — 18.35 Mladinska oddaja — 19.15 Poje Majda Sepe — 20.00 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije — 22.15 Za ljubitelje jazz — 23.15 Lahko noč s pevci zabavne glasbe.

Torek, 26. 11.: 8.08 Operna matineja — 8.55 Radijska šola — 9.25 Nekaj zabavne glasbe — 12.10 Poje sopranistka Nada Vidmar — 12.40 Slovenske narodne pesmi — 14.05 Glasbeno uestvovanje mladih — 14.25 Popoldanski koncert lahke glasbe — 15.45 Jezikovni pogovori — 17.05 Simfonični orkester RTV Ljubljana — 18.15 V tork nasvidenje — 18.45 Svet tehnike — 19.15 Poje Elda Viler — 20.00 Od premiere do premiere — 21.00 Pesem godal — 21.15 Deset melodij,

TELEVIZIJA

AVSTRIJA

Sobota, 25. 11.: 16.00 Listamo po slikanici — 16.35 Daktari — 17.25 Filopat in Patafil — 17.30 Beat-Club — 18.05 Od tedna do tedna — 18.25 Poročila — 18.30 Dober večer želi Heinz Conrads — 19.00 Družina Feuerstein — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Moje ali tvoje — 22.05 šport — 22.35 Čas v sliki — 22.45 Maščevalc Zorra.

Nedelja, 24. 11.: 16.30 Sir Francis Drake — 16.55 Kontakt — 17.10 Brez nagobčnika — 18.00 Iz moje knjižnice — 18.30 Operni vodič — 19.00 Čas v sliki — 19.30 šport — 20.15 Gala večer plošč — 22.35 Vročje četrta ura — 22.50 Čas v sliki.

Ponedeljek, 25. 11.: 18.00 Francoščina — 18.25 Poročila — 18.30 Podoba Avstrije — 19.00 Zaljubljen v čarovnico — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Z dežnikom, očarljivostjo in melono — 21.05 Poštni predal 7000 — 21.15 Telesport — 22.15 Čas v sliki — 22.25 Posebej za vas.

Torek, 26. 11.: 18.00 Angleščina — 18.25 Poročila — 18.30 Človek v vesolju — 19.00 Utrip življenja — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Čuda živalskega sveta — 21.00 Na pol poti v raj — 22.00 Čas v sliki — 22.10 Iz parlamenta.

Sreda, 27. 11.: 10.00 šolska oddaja — 11.00 77-Sunset-Strip — 11.45 Telesport — 17.00 Zgubljena zvezda — 17.45 Mednarodni mladinski magazin — 18.00 Šah za vse — 18.25 Poročila — 18.30 Kultura aktualna — 19.00 Televizijska kuhinja — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Kaj sem — 21.00 „Veliki zvon“, satiričen kabaret — 22.10 Čas v sliki — 22.20 V kratkem v kinu — 23.00 Iz parlamenta.

Četrtek, 28. 11.: 10.00 Dan v življenju kardinala — 10.30 šolska oddaja — 11.30 Dežela iz človekove roke — 12.00 Mostovi do človeka — 18.00 Italijanščina — 18.25 Poročila — 18.30 šport — 19.00 Decernat M — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Madame Legros, drama — 21.55 Čas v sliki — 22.05 Jesen 1918 — 23.15 iz parlamenta.

Petek, 29. 11.: 10.00 Sonce in mi — 10.30 Razmišljanje se obrestuje — 11.00 Letalec Ross — 18.00 Nagemetna tekma — 19.45 Čas v sliki — 20.00 Akti XY, nerešene kriminalne zadeve — 21.10 Časovno dogajanje — 22.10 Čas v sliki — 22.20 Jazz v Evropi — 23.05 Akti XY — 23.10 Iz parlamenta.

JUGOSLAVIJA

Sobota, 25. 11.: 9.35 šolska oddaja — 18.15 Poročila — 18.20 Mladinska igra — 19.20 S kamera po svetu — 20.00 Dnevnik — 20.35 Humoriistična oddaja — 21.35 Malo za šalo, malo za res — 22.00 Serijski film — 22.50 Kažipol — 23.10 Poročila.

Nedelja, 24. 11.: 9.10 Oddaja za madžarsko manjšino — 9.30 Dobro nedeljo voščimo — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.45 Oddaja za otroke — 11.30 Mladinski film — 19.05 Serijski film — 20.00 Dnevnik — 20.50 Zabavno glasbena oddaja — 21.50 športni pregled — 22.20 Dnevnik.

Ponedeljek, 25. 11.: 9.35 šolska oddaja — 10.30 Ruščina — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 šolska oddaja — 15.40 Ruščina — 16.10 Angleščina — 16.45 Oddaja za madžarsko manjšino — 17.00 Poročila — 17.05 Oddaja za otroke — 17.30 Poljudno znanstveni film — 17.55 Po Sloveniji — 18.25 Otroka naj bi razumeli — 18.50 Reportaža — 19.20 Vokalno instrumentalni solisti — 19.40 Televizijska pošta — 20.00 Dnevnik — 20.35 Drama.

Torek, 26. 11.: 9.35 šolska oddaja — 10.30 Angleščina — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 šolska oddaja — 15.40 Angleščina — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 17.00 Risanke — 18.15 Znanost in mi — 18.45 Torkov večer — 19.15 Svet na zaslonu — 20.00 Dnevnik — 20.40 Celovečerni film.

Sreda, 27. 11.: 9.35 šolska oddaja — 17.20 Poročila — 17.25 Oddaja za otroke — 17.45 Kje je, kaj je — 18.00 Pisani trak — 18.20 Oddaja za otroke — 19.05 Zabavno glasbena oddaja — 20.00 Dnevnik — 20.35 Ekran na ekranu — 21.35 Serijski film — 22.25 Poročila.

Četrtek, 28. 11.: 9.35 šolska oddaja — 10.30 Nemščina — 11.00 Angleščina — 14.45 šolska oddaja — 15.40 Nemščina — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 17.10 Poročila — 17.15 Tiktak — 17.30 Oddaja za otroke — 18.00 Po Sloveniji — 18.20 Moški zbor „Srečko Kosovel“ iz Ajdovščine — 18.45 Kalejdoskop — 19.05 Zabavno glasbena oddaja — 20.00 Dnevnik — 20.35 Saga o Forsythih — 21.25 Kulturne diagonale — 22.25 Poročila.

Petek, 29. 11.: 9.00 Praznična čestitka iz Jajca — 9.10 Poročila — 9.20 Pesmi borbe in dela — 9.50 Slavna proslava v Jajcu ob 25-letnici zasedanja AVNOJ — 15.00 Risanke — 16.00 Boksarska tekmovalnja — 18.00 Mladinski serijski film — 18.20 Glasbeni zaslon — 19.05 Mladinska oddaja — 20.00 Dnevnik — 20.50 Celovečerni film.

deset pevcev — 22.15 Jugoslovanska glasba — 23.15 Plesni orkestri in ansambli RTV Ljubljana, Zagreb in Beograd.

Sreda, 27. 11.: 8.08 Skladbe Danila Švare — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Iz albuma skladb za mladino — 9.45 Slovenske narodne — 12.10 Iz baleta „Trnjučica“ Petra I. Cajkovskega — 12.40 Od vasi do vasi — 14.05 Koncert za oddih — 14.35 Voščila — 15.40 Naš podlistek — 17.05 Mladina sebi in vam — 18.15 Odskočna deska — 18.40 Naš razgovor — 20.00 Ti in opera — 22.15 S festivalov jazz — 23.15 Lahko noč z jugoslovanskimi pevci zabavne glasbe.

Četrtek, 28. 11.: 8.08 Opera matineja — 8.55 Drugo zasedanje AVNOJ — 9.25 Iz zakladnice resne glasbe — 12.10 Iz opere „Matija Gubec“ — 12.40 Pihalni orkestri na koncertnem odru — 14.05 Mladina poje — 14.25 Operetne melodije — 15.40 Altistka Bogdana Stritarjeva — 17.05 Simfonični koncert — 18.15 Iz naših studiov — 18.45 Naši znanstveniki pred mikrofonom — 19.15 Poje Metka Štok — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 22.15 Za ples in dobro voljo.

PEČI

NA DRVA
PREMOG
OLJE